

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ενι: λαός, ύπνεται άμα
δελξη πός; δέ φοβάται την
άλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φν
οικοός της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΗΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 28 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 381

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΓΡΑΜΜΑΤΑ στον κ. Πάλλη.
- ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες του Γερο-
δίμου (συνέχεια).
- ΕΝΑΣ ΠΑΛΙΟΣ. Τα Σαβατόβραδα του «Νουμά».
- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Στους νέους της «Φοιτητικής
Συντροφιάς» (Γράμμα πρώτο).
- Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Στην Περσεφόνη (Ποίημα Giuseppe
Lipparini).
- ΑΡ. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ. Προς την κοινωνική επανά-
σταση.
- Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Μια απόκριση (συνέχεια).
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕ-
ΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΗΣ 'ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑΣ,

(ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΩΤΟ)

Ἡ Συντροφιά σας δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τοὺς
χαροποιήσῃ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἔχουνε καθα-
ρότερη τὴ συνείδηση τῆς ἰδέας ποὺ μᾶς δένει,
στὴ γλώσσ᾽ ἀπάνου, καὶ τοῦ τρόπου ποὺ θὰ
τὴν κρατήσῃ τὴν ἰδέα τούτη, μὲ στερεώτερα
πόδια καὶ μὲ γοργότερο βῆμα, στὸ δρόμο ποὺ
χρειάζεται.

Θυμήθηκα τοὺς στίχους ἀπὸ κάποιο μου
ποίημα, τυπωμένο ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια στίς κο-
λῶνες τοῦ «Νουμά»:

Καὶ τὸ πνεῦμα μου βλέπω νὰ τὸ ὑπνώνουν
διπλὰ φτερούγια,
ἢ μοναξιά καὶ ἢ συντροφιά; δὲ φτάνει
τόνα φτερό, παράδαγμα μέσ' στίχαια,
τὰ δυὸ σὲ ὑπνώνουν ῥήγισα, ὦ Ἰδέα! 1)

Κι ἀκόμα πῆγε ὁ νοῦς μου σὲ δυὸ σύλλο-
γους συστημένους, ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια,
στὴν Ἀγγλία ὁ ἓνας, κι ὁ ἄλλος πάλαι στὴ
Γερμανία, γιὰ σκοποὺς ποὺ δὲν ἔχουνε σχεδὸν
καμιάν ἀναλογία μὲ τὸ σῆμα τῆς δικῆς σας
τῆς συντροφιάς. Μὰ γιατί τάχα πῆγε ὁ νοῦς
μου σ' αὐτὰ τὰ δυὸ τάντικείμενα;

Ὁ πρῶτος σύλλογος ἐδῶ καὶ καμιά εικο-
σαριὰ χρόνια συστήθηκε στὴ Λόντρα γιὰ τὴ
μελέτη, τὴν ἐξηγήσῃ καὶ τὴν διάδοσῃ τῶν ἔρ-
γων τοῦ μεγάλου ποιητῆ Ροβέρτου Μπράου-
νιγγ. Σύγχρονος τοῦ Τέννισον, εἶτανε τόσο ἀντι-
δημοτικὸς καὶ τόσο ἀδιάβαστος, ὅσο διαβάζο-
ταν κι ὅσο ἀγαπημένος εἶτανε ὁ ποιητῆς τοῦ
«Ἐνώχ Ἀρδεν». Κακογνωρισμένος καὶ παρα-

1) Ὡδὴ στὸ θάνατο τοῦ Ἰψεν («Νουμάς» ἀριθ. 203).

GIUSEPPE LIPPARINI

ΣΤΗΝ ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ

«Μέλιττα ἢ ἀνοῖξη—πὼς, δὲν τὸ ξέρεις;—μᾶς ἔρχεται αὔριος»,
—Χτὲς λόγο μου φέραν οἱ νέοι.

Κ' ἐνοιῶσα μέσ' στὴν καρδιά μου τὸν ἔμνο σ' Αὐτὴ ποὺ ἐν-
πνῶντας
προβαίνει ἀπ' τὸν τροβαθὸν Ἀδῆ.

Εἶδα στὰ χέρια μου πλῆθος λουλούδια, στίς δράνες πλημμύρα
τοὺς ἄσπρους ἀνθοὺς μέσ' στὸν ἥλιο.

Βρέχει καὶ κρύβεται ἡ γῆ σὲ πυκνὰ συγνεφένια μαγνάδια,
καὶ πέρα βογγάει τὰ κρογιάλι.

Πάνου στὰ φέτρα ποὺ ἀνθλοῦν, οἱ μέ-
κ' εἶναι ἀνοῖξη τοῦτο γιὰ μένα.

Πένθος σκεπάζει τὴ γῆ, κυβερνᾷ τὴν ἀφέντης ὁ Χάρος.
Ὡμέ, Περσεφόνη, ποῦ εἶσαι;

Μετάφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ

πεταμένος. Ἐξαφνα ἓνα ρέμα ἀπὸ θάμασμα, κι
ἀπὸ λατρεία στὴν ποίησή του ἄρχισε σιγὰ σιγὰ
νὰ κυλᾷ καὶ νὰ ξαπλώνεται. Ἐνας ἀπὸ τοὺς
πρακτικώτερους τρόπους γιὰ νὰ γινῇ γνωριστὴ καὶ
γιὰ νὰ τιμηθῇ ὁ ποιητῆς καθὼς τοῦ ἔπρεπε,
βρέθηκε πὼς εἶτανε καὶ ἡ σύστασις μιᾶς συν-
τροφιάς ἀπὸ λογιῆς θιασῶτες του.

Ὁ δεύτερος σύλλογος ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια
γίνθηκε στὸ Φριβούργο γιὰ τὸ γνῶρισμα, γιὰ
τὸ ζέτασμα, γιὰ τὴν μετάφραση καὶ γιὰ τὴν διά-
δοσῃ τῶν ἔργων τοῦ κόντε Γκομπινῶ (γνωστοῦ
μας ἄλλοτε ἀκριτά, καὶ πολὺ παράξενα, κ'
ἐδῶ), τοῦ γάλλου συγγραφέα κ' ἐθνολόγου, ποὺ
εἶτανε φίλος τοῦ Βάγγερ ἀπὸ τοὺς πιδ στενοῦς,
καὶ ποὺ περνᾷ σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς δάσκαλους
κι ἀπὸ τοὺς πρόδρομους τοῦ Νίτσε. Ἐξῆσε κ'
ἐκεῖνος κακογνωρισμένος καὶ παραπεταμένος.
Ἐξαφνα ἓνας γερμανὸς τὸν ἀνακάλυψε καὶ
γῦρο καὶ πρόθυμοι συνεργάτες του παρουσια-
στήκανε πολυάριθμοι συμπατριῶτες του καθη-
γητῆς καὶ πολυγνώστες τους, κι ἀνάμεσα στοὺς
πολλοὺς αὐτοὺς μόνο καμιά δεκαριά φραντσέ-
ζοι. Κ' ἔτσι κουρτίστηκε ἡ Gobineau—Vergé-
nigung.

Τί μοιάσιμο τάχα νάχουνε τὰ δυὸ τούτα
παραδείγματα μὲ τὸ ἀντικείμενο τῆς νέας σας
τῆς συντροφιάς; Σχεδὸν κανένα. Καὶ πολὺ πε-
ρισσότερο κοντὰ θὰ στέκοταν ἡ συντροφιά σας
μὲ τοὺς συνεταιρισμοὺς ἐκείνους ποὺ πλέκονται
γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸ φάξιμο καὶ νὰ δυναμώ-
σουν τὴν ἀγάπη λαογραφικῶν, ἐθνολογικῶν,
πατριωτικῶν, κοινωνικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ
λογιῆς ἱστορικῶν κ' ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν, σὰ νὰ

ποῦμε, μὲ τὴν Ἑταιρία τὴ γλωσσικὴ καὶ μὲ
τὴν ἄλλη τὴ λαογραφικὴ, ποὺ ἐδρεῦνουνε καὶ
ποὺ δουλεύουν ἐδῶ στὴν Ἀθήνα, ἀνίσως κ' ἓνα
μοναδικό, μὰ σημαντικὸ σημάδι δὲν ἔθαζε στὴν
ἴδια τὴ γραμμὴ μιᾶς μακρυνῆς, μὰ πραγματι-
κῆς καὶ ἀξιοσημείωτης συγγένειας τὸ φοιτη-
τικὸ σας τὸ συμμαζωμὸ μὲ τὶς ἑταιρίες γιὰ τὸ
Μπράουνιγγ καὶ γιὰ τὸν Γκομπινῶ.

Τὸ σημάδι τοῦτο ποὺ ταιριάζει τὰ ταίρια-
στα εἶναι ἡ διόρθωσις κάποιου κακοῦ, ἢ διαμαρ-
τύρησις γιὰ κάποιο ἀδίκημα, τὸ διαλάλημα μιᾶς
ἀλήθειας ποὺ δὲν τὴν ὑποψιάζεται ὁ πολὺς κό-
σμος, τὸ λάτρεμα μιᾶς ἁμορφιάς ποὺ καταφρο-
νιέται, ἢ ἀποκατάστασις τῆς τιμῆς ἐνδὸς ποὺ
στέκει σὰν κατάδικος ἀπὸ τὴν πρόδηψη, ἀπὸ
τὴν ἀμάθεια, ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία, ἀπὸ τὴ συνή-
θεια, ἀπὸ τὴ στενοκεφαλία, ἀπὸ λογιῆς τύραν-
νους καὶ λογιῆς φωτοσβέστες. Ὅλα τούτα πρέ-
πει νὰ τὰ στοχαστοῦμε καὶ πρέπει νὰ τὰ δια-
βάσομε ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς γραμμῆς τοῦ Κατα-
στατικῶν σας, καί, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τοῦ πρώτου
ἄρθρου τοῦ ποὺ διαλαλεῖ τὸ σκοπὸ «νὰ βοηθήσῃ
τὴν καθιέρωσις τῆς ζωντανῆς Ἑλληνικῆς γλώσ-
σας σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ γραφοῦ μας λόγου».

Εἶμαι προσωπολάτρης. Γιατὶ τὶς μεγάλες
καὶ ζωοδότρες ἰδέες δὲν μπορῶ νὰ τὶς νοιώσω
καὶ νὰ τὶς προσκυνήσω παρὰ σαρκωμένες ἀπά-
νου στὰ μεγάλα τὰ πρόσωπα, καὶ συμβολισμέ-
νες ἀπὸ κείνα. Ἐπειτα κάποιοι ἄνθρωποι, πα-
ραστατικοί, ἀντιπροσωπευτικοί, πολύφυχοι, εἶναι
σὰν ἰδέες. Μὰ καὶ κάποιων ἰδεῶν τὴν ἀξία καὶ
τὴ χάρη δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἐνοήσομε
παρὰ σὰν τὶς μεταφέρουμε στὴ γνῶριμη τὴν
τάξη κάποιων προσώπων, κάποιων ἀνθρώπων.
Κάποιες ἰδέες, ἀνεξάρτητα κι ἀπὸ τὰ άτομα
ποὺ θὰ τὶς ὑποστηρίξουν, ὁ ἀμαθὸς κόσμος τὶς
βλέπει καὶ τὶς συμπαθᾷ, τὶς συχαίνεται καὶ τὶς
τρομάζει καὶ τὶς πολεμᾷ, σὰ νάχουνε κορμὶ καὶ
περπάτημα, χέρια, πόδια, φωνή. Ἀπόδειξη καὶ
ἡ ζωντανὴ μας ἡ γλώσσα. Ἐφαγε χτυπιές καὶ
ἄκουσε γιούχα, σὰ νὰ εἶτανε ἥρωας, ἢ μάρτυ-
ρας, ἢ σκύλλα. Ὅπου ἡ ἁμορφία τῆς θαματοურ-
γεῖ σὲ κάποια γραφτὰ μνημεῖα, τὸν ἔπαινο τυ-
χαίνει πολλὰς φορὲς νὰ τὸν πάρῃ ὄχι ἡ γλώσ-
σα ποὺ τὸ ἔκανε τὸ θάμα, μὰ ὁ συγγραφέας
ποὺ τὸ μεταχειρίστηκε πιδέξια γιὰ λογαριασμὸ
του. Καὶ ὅπου κάποιος πρωτάρης δημοτικιστῆς,
μὲ ἄλη τὴν καλὴ του θέλησῃ, μεταχειρίστηκε
κάπως ἄτυχα τὸ ζωντανὸ τὸ λόγο, πολὺ περισ-
σότερο ἀπὸ κείνονε βρίσκει τὸ μελᾶ τῆς ἡ
γλώσσα, καὶ τὸ κάπως ἀμφίβολης ἐπιτυχίας
μεταχειρισμῶ τῆς γίνετ' ἐπιχειρήματα γιὰ τὸν
πόλεμο τῆς ἰδίας τῆς ἀρχῆς, τῆς ἰδίας τῆς
ἰδέας, τῆς ἰδίας τῆς γλώσσας.

Τὴν ἰδέα τούτη, τὴν κακογνωρισμένη καὶ

τὴν παραπεταμένη, τὴ βρίσκετε στὸ δρόμο, ἔχετε τὴ συνείδηση πὼς εἶναι ἀξία προστασίας, τιμῆς, λατρείας, εἴστε ὀδηγημένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα κάποιων λιγοστών φωτισμένων ὀπαδῶν τῆς, ἐμπνευσμένων κηρύκων, γενναίων στρατιωτῶν τοῦ λόγου· τὴν περικυκλώνετε, τὴ χαιρετᾶτε μ' ἓνα χαιρέτισμα στρατιωτικόν, τῆς κάνετε σὰ μιὰ ψυχόρμητη διαδήλωση, τὴ βάζετε στὴ μέση, καὶ μ' ἐκείνη μαζί, ἐσεῖς μαζί παιδιὰ τῆς καὶ διαφεντευτῆς, ἐκείνη ὀδηγήτρα σας μαζί καὶ μητέρα σας, προστατευόμενη καὶ ἀγαπητικιά σας, ἀποφασίζετε νὰ ταξιδέψετε καὶ νὰ τριγυρίσετε σὲ κάποιους τόπους πού δὲ θὰ μπορούσατε, ὑποθέτω, νὰ τοὺς περάσετε καὶ νὰ τοὺς γνωρίσῃτε ἔτσι καὶ ὅμοια, καὶ ἀνίσως τὸ ταξίδι σας καὶ τὸ τριγύρισμά σας εἴτανε μοναχικά, καὶ ὄχι καθὼς τώρα, ξετυλιμένα μέσα στὴ συντροφιά.

Οἱ ἰδέες, καὶ αὐτὲς πού φαίνονται πῶς ἀταίριαστες ἀναμεταξύ τους, εἶναι καμωμένες γιὰ νὰ συνυπάρχουν. Τῆς πῶς πολλὰς φορές σοφία σημαίνει νὰ μὴ λέμε ἢ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, μὰ νὰ λέμε: καὶ τοῦτο καὶ κεῖνο. Μόνον ἢ ἀνάγκη προσωρινὰ μᾶς κάνει νὰ πολεμοῦμε γιὰ νὰ ἐξοντώσουμε σὰ νὰ εἴταν ὅλως διόλου φέμα μιὰν ἰδέαν πού ἐμποδίζει τὴν προκοπὴν μιᾶς ἰδέας ἄλλης πού εἶναι γιὰ μᾶς ἢ ἀλήθεια καὶ ἢ ὁμορφιά. Θεμελιώνει ἐπὶ τέλους καὶ ἢ ἀλήθεια, καὶ τότε βλέπουμε πὼς καὶ ἢ ἀντιθετὴ καὶ ἢ ἀταίριαστη μ' ἐκείνη ἰδέαν, τὸ Φέμα πού διαλαλοῦσαμε, δὲν ἔφυγε ὀλίγον, μὰ κάποιος τοῦ λείψανο ἄφησε, καὶ τὸ λείψανο ἐκεῖνο, τοποθετημένο σωστὰ κάπου, μεταχειρισμένο καθὼς χρειάζεται, ὑποτάσσεται στὴ νικητριά καὶ τὴ βοήθῃ. Ἔτσι τὰ τελῶνια τῶν παραμυθιῶν, ἀπὸ κακοποιὰ καὶ ὀλέθρια, γίνοντανε στὰ χέρια τοῦ μάγου, ὄργανα ὑπερετικῆς τῆς βουλής του. Στοιχάζομαι πὼς ὅταν ἢ ζωντανή μας ἢ γλώσσα δικιωθῇ καὶ πάρῃ τὴ θέσιν πού τῆς χρειάζεται, ὅταν ὁ δασκαλισμὸς θὰ εἶναι κάτι τι ἀνάλογο στὸ νόημα καὶ στὸ μάκρμα μὲ τὸ μεσαιωνισμό, καὶ κάτι πολὺ χειρότερο, ὅταν καὶ τῆς ἴδιας Πολιτείας οἱ νόμοι θὰ σφαλίζονται, καθαροὶ καὶ στοργυλοὶ, στὴν ἀσπρη πλάκα τῆς ζωντανῆς γλώσσας, καὶ δὲ θὰ κοκκινίξῃ ὁ **Λόγος** μπροστὰ σὲ «διορισμοὺς ἐθνικῶν ποιητῶν ἢ ἐθνοκηρύκων ἀπηλλαγμένων τοῦ ἰδιώματος τοῦ μαλλιαρισμοῦ», τότε θὰ βρεθῇ πὼς καὶ ἢ λεγόμενη καθαρεύουσα δὲν εἶναι ὅλως διόλου γιὰ πέταμα, γιὰτι δούλεψε κ' ἐκείνη, ὄχι μονάχα γιὰ τὴ γέννηση κάποιων ἀξιόλο-

γων ἔργων, μὰ καὶ ἄθελα, γιὰ τὴν πρόοδο καὶ γιὰ τὸ ξανασύλωμα τῆς ἀφιλιώτης ἀντιδικῆς, τῆς δημοτικῆς.

Μὰ ἴσαμε πού νὰ ξημερώσουν τὰ χρυσὰ χρόνια, ἢ καθαρεύουσα πρέπει νὰ πολεμῆται ἤσυχά, ὑπομονετικά, συστηματικά, μεθοδικά, τεχνικά, ἐπιστημονικά, θαρρετά, μαζί μετρημένα καὶ παλληκαρίσια, ἐσκεπετα καὶ συνετά, ἀλύπητα, σὰν ἓνα ἐθνικὸ καλόν. Τοῦτο ἀπαιτοῦν ἢ ἠθική, ἢ τιμὴ, ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἀνάγκη, ὁ ἐθνομισμός, ὁ ἀνθρωπισμὸς, τὸ σέβας πρὸς τὴν ἀλήθεια, ἢ ἀγάπη πρὸς τὴν ὁμορφιά, ὅτι συμφέρει στὸν κοινωνικὸν τὸν ἄνθρωπο, ὅτι τὸνώνει τὸν ἄνθρωπο τὸν ἐσωτερικόν. Ἔνα μέσο ἀπὸ τὰ λαμπρότερα γιὰ νὰ πάῃ μπροστὰ ἓνας πόλεμος σωστῆς σὰν ἐτοῦτον, εἶναι, νέοι μου φίλοι, μιὰ Συντροφιά σὰν τὴ δική σας. Φτάνει νὰ τῆς ρυθμίξῃ τοὺς χτύπους τῆς ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ γιομάτης ἀνυπόμονης καρδιάς κάποιος, καθὼς δὲν ἀμφισβᾶλλω, νοῦς.

Θὰ ἤθελα νὰ μὴ σταματήσω στὸ γράμμα τοῦτο.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ

ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

I

ΡΩΜΙΟΠΟΥΛΕΣ

Ἐλάτε, ρωμιόπουλες μου, ἐλάτε! Ἐλάτε νὰ κάμουμε μαζί σας χωριό. Τοὺς ἀφήσαμε κάτω στὴν Ἀγορὰ τοὺς λεγόμενους. Ὅλη αὐτὴ ἢ ἀνοιχτόκαρδη γειτονιά δική σας εἶναι τώρα. Κάθε πόρτα ὀρθάνοιχτη, κάθε κατώφλι πιασμένο. Ἀπὸ κοντὰ σας περνῶ καὶ μυρίζετε σὰ βασιλικὸς, σὰν ἀξεδίπλωτο μαντιλάκι, ὅτι βγήκε ἀπὸ μοσκομυρισμένο σεντούκι. Ἄν καὶ γέρος, μὰ ἢ δροσάτη αὐτὴ εὐωδιά σας φέρνει στὴν καρδιά μου ἀλλόκοτη τρεμουλά, κρυφὸ σπαρτάρισμα, κάτι πού μὲ κάνει καὶ θαρρῶ πὼς ξανά-νιωσα καὶ θέλω κοντὰ σας νὰ μένω, νὰ σὰς κρυφομιλῶ, νὰ σὰς λατρεύω, νὰ σὰς λέω πὼς εἴστε σεῖς καὶ ὄχι ἄλλες, πὼς τέτοια μάτια καὶ τέτοια χεῖλη στὸν κόσμον δὲν τὰ εἶδα, καὶ πὼς κρῖμα, μεγάλο εἴτανε κρῖμα νὰ μ' ἀφήστε νὰ μισέψω στὰ ξένα μικρὸ ἀγόρι καὶ νὰ σὰς στερηθῶ, ἐγὼ πού μπορούσα

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 353.

νὰ τρελλαθῶ γιὰ τὴν ἀγάπη σας, μέρα καὶ νύχτα νὰ σὰς τραγουδῶ καὶ νὰ μὴ χορταίνο.

Ἀκόμα δὲν ἦρθα κοντὰ σας, Νεράιδες μου, καὶ σὰς ἀκούω καὶ συντυχαίνετε, καὶ γελάτε, καὶ τὰ σκορπάτε στὸν ἀέρα τραγουδιστὰ τὰ γέλοια σας καὶ τὰ λόγια σας βαλμένα σὲ σκοπὸ πού οἱ πολιτισμένοι τῆς χώρας τονε λένε χωριάτικη προφορά! Κάθε τόνος τοῦ τραγουδιοῦ σας ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια σας βγαίνει. Τρομάζετε, καὶ ὁ τρόμος σας ξεχύνεται μὲ φιλὸ τσιριχτὸ πού τοῦ κάκου ἀγωνίζονται μεγάλες τεχνίτρες νὰ τονε μιμηθοῦνε, καὶ τὰ γέλοια σας ἀντιλαλοῦνε στὸν ἀέρα σὰν κελαϊδήματα. Θυμώνετε, κ' ἢ ὀργισμένη φωνὴ σας ἀνεβοκατεβαίνει σὰν τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Λυπάστε, καὶ τὸ μυρολόγι σας πέτρες ραγίζει. Λέξη δὲ βγαίνει ἀπὸ τὸ χαριτωμένο σας στόμα πού νὰ μὴν ἱστορῇ τὴν καρδιά σας. Τὰ λόγια σας εἶναι καθρέφτης πού παρασταίνει τίς χιλίες τῆς ἀλλαγῆς. Στὴ χώρα οἱ πολιτισμένες οἱ ἀδερφάδες σας δὲν τὸν ἔχουν αὐτὸν τὸν καθρέφτη. Ἐκεῖνε; ξέρουνε λόγια πού κρύβουνε τίς λαχτάρεις, τοὺς καημοὺς, τίς χαρῆς. Ἡ μουσικὴ τῆς καρδιάς τους εἶναι τονισμένη ἀπάνω σὲ ξένο σκοπὸ. Ὁρῶ κ' ἢ μιλιὰ τους ἀπὸ τὰ ξένα εἶναι φερμένη. Ψεύτικο λουλούδι βαμμένο μὲ δανεισμένες θωριές, ὄχι σὰν τὸ βότανο πού φυτρώνει στὰ φυλλοκάρδια σας καὶ ἀνθίζει στὰ χεῖλη σας, πού μοσκομυρίζει καὶ μὲ γλυκομεθάει αὐτὴ τὴν ὥρα.

Δὲ λέω πὼς δὲν τάχετε καὶ σεῖς τὰγκαθάρια πού βγαίνουνε γύρω στὰ τριαντάφυλλα. Γυναίκες δὲ θὰ εἴσατε δίχως αὐτὰ. Μὰ ἢ φύση σας τόσο τέλεια, τόσο τρανὰ καθρεφτίζεται σὲ κάθε σας λόγο, σὲ κάθε σας κάμωμα, πού σὰς βλέπει ἄνθρωπος καὶ λέει, — Ἀὐτὴ εἶναι ἢ γυναίκα· μὴ διαβάξῃς βιβλία νὰ τηνε νοιώσῃς. Μὴν προσμένῃς νὰ τῆς φύγῃ λόγος ἢ στεναγμὸς, ν' ἀπεικάσῃς τὸ τί συλλογιέται. Λαχταρεῖ; ἀγαπᾷ; μισεῖ; ζουλεῖ; κακίωνει; Σώνει κοντὰ τῆς νὰ κάθεται, σώνει τὰ μάτια τῆς νὰ κοιτάξῃς, τὴ μιλιὰ τῆς ν' ἀκούς καὶ θὰ τὸ μάθῃς.

Ἐδῶ εἶναι τὸ χωριό, ἢ μάνα τῆς χώρας. Ἐδῶ βλαστίζουν καὶ ἀνθοβολοῦν ὅλα τὰνθρώπινα πάθη, ἔξω, στὸν ἀέρα, στὸν ἥλιο, ζωντανὰ καὶ δροσάτα λουλούδια, ὄχι στραγγισμένα μυρωδικὰ καὶ σὲ χρυσὲς μπουλιτῆς κρυμμένα.

Μπορεῖς, φίλε μου, νὰκούσῃς καὶ μερικὲς ἀνοιχτούτσικες κουβέντες ἐδῶ. Τίποτις δὲν τῶχει ἢ μαριόλα ἐκείνη ἢ μικρὴ μὲ τὴ χοντρή τὴν πλεξούδα, τὸ σιγανὸ τὸ ποτάμι πού κάθεται τώρα καὶ ἀκούγει τὴν κερὰ Φρόσω πού συντυχαίνει γιὰ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Ζανῆ τοῦ περιβολάρη, τίποτις δὲν τῶχει νὰρχίσῃ νὰ δηγᾶται στὴν πρώτη συνομιλίῃ πού ἀνταμώσῃ, τὸ τί ἔτυχε πέρσι σὰν παντρεύονταν ἢ μεγάλη τῆς ἀδερφή, τότες πού ἀκουσε ὁ Ζανῆς ἀπὸ τὸ στρώμα του μιὰ πρῶνῃ τὰ παιχνίδια καὶ περνούσανε γιὰ τὸ νίψιμο τοῦ γαμπροῦ, καὶ ἀπὸ τὴ βιάση του νὰ δῇ τὴν παρέα ἔτρεξε μισόγυμνος στὸ παράθυρο. Τέτοια

ΜΙΑ ΑΠΟΚΡΙΣΗ*

Θᾶπρεπε, ἂν δὲν εἴταν κάπως μακρὸ γιὰ τίς στήλες τοῦ φύλλου, νὰ παράθετα ἐδῶ τὴ Δέηση τῆς Μαρίας καὶ τὸ δράμα τοῦ Λάμπρου ἀπὸ τὸ «Λάμ. προ», ὅπου ἢ ἔκφραση τοῦ ἀνθρώπινου, πού εἶπα, παρουσιάζεται στὸν πῶς τρανὸ βᾶθμό τῆς, τόσο τρανὸ πού δὲν πιστέω νὰ βρίσκονταν ποιητῆς ἀπὸ τοὺς πῶς μεγάλους νὰρρηθεῖ νὰ τὸ ὑπογράψῃ. Εἶναι κιάλας τόσο γνωστό, πού μπορῶ νὰρκεστῶ νὰ τὸ θυμίσω μόνο κ' ἐδῶ νὰντιγράψω ἀπὸ τὸ ἴδιο ποίημα ἓνα ἄλλο συντομότερο κομμάτι, πού δὲ μένει πίσω σὲ καμμιὰ ἀπὸ τίς ἀρετῆς τῆς ποίησης τοῦ Σολωμοῦ, οὔτε ἀκόμα στὸ ὑπέροχο δραματικὸ στοιχεῖο, πού κάτεχε σὲ τόσο πολὺ βᾶθμό ὁ ποιητῆς τῶν «Ἐλευτέρων πολιτορρημένων».

Μοῦ φαίνεται πὼς πάω καὶ ταξειδεύω
Στὴν ἐρμιὰ τοῦ πελάγου εἰς τ' ὄνειρό μου
Μὲ τὸ κῦμα, μὲ τ' ἀνέμους, παλεῶω

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 380.

Μοναχὴ, καὶ δὲν εἶσαι εἰς τὸ πλευρό μου
Δὲ βλέπω μὲ τὸ μάτι ὅσο γυρεύω
Πάρεξ τὸν οὐρανὸν ἔς τὸν κίνδυνό μου
Τόνε τηρῶ, βόηθα, τοῦ λέω, δὲν ἔχω
Πανί, τιμόνι, καὶ τὸ πέλαο τρέχω.

Κι' οὐ τέτοια τοῦ λέω, μέσα μὲ θάρρος
Νά σου τὰ τρία τ' ἀρσενικὰ πετιοῦνται
Τοῦ καραβιοῦ τὰ ξύλα ἀπὸ τὸ βάρος
Τρίζουν τόσο, πού φαίνεται καὶ σκιοῦνται
Τότε προβαίνει ἀφεύγατος ὁ χάρος,
Καὶ στρῦνωμένα αὐτὰ κρυφομυλιοῦνται,
Κι' ἀφοῦ ἔχουν τὰ κρυφὰ λόγια πωμένα,
Λάμνουν μὲ κάτι κουπιὰ τσακισμένα.

Μ' ἓνα μικρὸ χαμόγελο στὸ στόμα
Ἐρχεται ἢ κόρη ἐκεῖ καὶ μὲ σιμώνει.
Τῆς τυλίξει ἓνα σάβανο τὸ σῶμα,
Ποῦ ἔς τὸν ἀέρα ὀλόασπρο φουσκώνει.
Ἄλλὰ πλιά χλωμασμένο εἶναι τὸ χρῶμα
Τοῦ χεριοῦ πού ὀμορροστὰ μου ἀντιστράφνει,
Καὶ τῆς τρέμει, ὅπως τρέμει τὸ καλάμι,
Δείχοντας τὸ σταυρὸ ἔς τὴν ἀπαλάμη.

Καὶ βλέπω ἀπ' τὸ σταυρὸ καὶ βγαίνει αἷμα.
Μαῦρο μαῦρο, καὶ τρέχει ὡσάν τὴ βροχὴ
Μοῦ δείχνει ἢ κόρη ἀνήσυχον τὸ βλέμμα,
Τάχα πὼς δὲ μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσῃ.
Ὅσο ἐκεῖ τὰ κουπιὰ σκίζον τὸ ρέμα,
Τόσο τὸ κάνουν γύρω μου ν' ἀδέησῃ
Συγχοφῆγγει ἀστραπή, σκίζει τὸ σκότος,
Καὶ τῆς βροντῆς πολυβονίζει ὁ κρότος.

Καὶ τὰ κύματα πότε μᾶς πηδίζουν,
Ποῦ ἔς τὰ νέφη σοῦ φαίνεται πὼς νὰ σαι,
Καὶ πότε τόσο ἀνέλπιστα βυθίζον,
Ποῦ μὴν ἀνοιξῇ ἢ κόλαση φοβᾶσαι
Οἱ κουπιᾶτες κατὰ μὲ γυρίζον,
Βλασφημοῦν, καὶ μοῦ λένε: Ἀνάθεμά σε.
Ἡ θάλασσα ἀποπᾶνον μας πηδαίει,
Καὶ τὸ καράβι σύψυχο βουλιάει.

Μὲ χέρια καὶ μὲ πόδια ἐνῶ ἔς ἐκείνη
Τὴν τρακνιά, πού μ' ἀνοίξει τὸ μνημα,
Τινάζομαι μὲ βία, καὶ δὲ μ' ἀφίνει
Νὰ βγάλω τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ κῦμα,
Βρίσκομαι ἢ ἔρμη ἀνάποδα ἔς τὴν κλίνη,
Ποῦ ἄλλαις φοραῖς τὴ ζέστανε τὸ κρῖμα,

μπορείς νακούσης εδώ πέρα πολλά. Κάμε όμως πώς τη σιμώνεις αυτήν την τρελλή που τὰ ξέρει δλα, κάμε πώς τῆς ζητᾶς ἕνα κρυφὸ φίλι, κάμε πώς τὴν ἀγγίζεις, ἄς εἶναι καὶ μετὸ μικρὸ σου τὸ δαχτυλάκι, καὶ σοῦ γίνεται ἄξαφνα πύργος ποῦ στέκει καὶ διαφεντεύει τὴν τιμὴ τῆς, καὶ σοῦ καρφώνει τέτοια ματιὰ, ποῦ καταριέσαι τὴν ὥρα ποῦ γεννήθη- κες ἀπ' ἕνα κορίτσι πιδ ἀναντρος.

Καὶ δὲ θὰ τὴνε βρῆς μονάχα στὸ κορίτσι αὐτὴ τὴν ἀκαταπόνετη δύναμη τῆς τιμῆς. Αὐτὸ τὸ βλέ- πουμε καὶ στὶς χώρες, δηλαδὴ στὶς ρωμαϊκὰς τίς χώρες. Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ν' ἀπορήσης, εἶναι ποῦ βλέπεις τόσες καὶ τόσες λυγερὰς μαυροφῆρες καὶ περνοῦν τὰγύριστα χρόνια τῆς νιότης στὴν ἀχαρη μοναξιά τῆς χηρείας, δίχως ἄλλη ἐλπίδα παρὰ νὰ μεγαλώσῃ τὰγύρι τους καὶ νὰ πιάσῃ τὸν τόπο τοῦ μακαρίτη! Τέτοιος ἡρωϊσμός, φίλε μου, μπορεῖ νὰ μᾶς γεννήσῃ καὶ ἄλλους ἡρωϊσμούς. Γυναίκα ποῦ μπορεῖ νὰ πνίξῃ στὰ στήθια τῆς τὴν μεγαλῆτερη τὴ λαχτάρα ποῦ κληρονόμησε ἀπὸ τὴν Εὐα, μπορεῖ καὶ ἄλλες θυσιὰς νὰ κάμῃ. Μπορεῖ νὰ διδάξῃ τοῦ παι- διοῦ τῆς καὶ τὴν ἀγάπη ποῦ δὲν ξέρει ντροπῆ, τὴν τιμὴ ποῦ δὲ μαραινέται, τὸν ἡρωϊσμό ποῦ δοξάζει πατρίδες. Μπορεῖ νὰ τονε στέλνει μιὰ μέρα μετὰ κά- μάρι καὶ μετὰ περηφάνεια ἐκεῖ ποῦ ποτίζεται ἢ γῆς ἀπὸ αἷμα καὶ φυτρώνουν ἔθνη.

Ἐνα κακὸ, ποῦ ἄλλες δασκάλισσες ἀπὸ τίς μαν- νάδες ὁ τόπος δὲν ἔχει! Βρῆκανε μιὰ στὰ παλιὰ τὰ χρόνια οἱ καλοὶ χωριανοί. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὴ φέ- ρανε. Μελπομένη τὴ λέγανε. Χίλιες μὸδες ἔφερε μαζί τῆς, ξελάγιασε τὰ κορίτσια, χάλασε καὶ τὴν ὁμορφιά τους. Αὐτὸ ὑπομονή, μὰ τὸ νόστιμο εἶναι ποῦ καὶ αὐτὴ ξελαγιάστηκε. Τους πρώτους πέντ' ἔξη μῆνες ἔκαμε κάτι. Ἐμαθε τὰ μικρὰ νὰ διαβάξουν καὶ νὰ λέν πῶς ὑπάρχει ἐκεῖ κάτω καὶ μιὰ ρωμο- σὺνη δίχως ἀγάδες. Τὸ πρῶτ' ἔλ' αὐτὰ. Τὰπομεσή- μερο εἶχε κέντημα καὶ ράψιμο. Οἱ μεγαλῆτερες δι- δασκαν τίς μικρότερες καὶ ἡ δασκάλισσα πῆγαινε στὴν κάμερά τῆς νὰ ξεκουραστῆ. Μὴ ρωτᾶς τὸ τί καὶ τὸ πῶς, σώνει νὰ σοῦ πῶ πῶς ἔπαθε καὶ ἡ δα- σκάλα τὸ πάθημα τοῦ Πάτερ Νικηφόρου. Τραβή- χτηκε λοιπὸν ἀπὸ τὴ δασκαλικὴ καὶ ἄρχισε τὸ νοι- κοκεριό, ἐπειδὴ βρέθηκε φρόνιμη τοῦ παλικαριοῦ ἢ μάννα καὶ τὴν πάντρεψε μετὰ γυνὴ τῆς.

Κ' ἔτσι ἔκλεισε τὸ Σκολεῖο τῶν κοριτσιῶν τότες, ὅπου ἦρθε ἄλλη, πιδ ἄσκημη. Κ' ἔμαθαν τὰ κορί- τσια νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάξουν. Μὴ θαρρῆς λοιπὸν πῶς εἶναι ἀγράμματα τὰ κορίτσια ποῦ παί- ζουν τώρα τριγύρω μας. Δὲν προφταίνουν νὰ τὸ διαβάξουν καὶ νὰ τὸ γράφουν πῶς εἶναι σκλαβοπού- λες, πῶς τὰδέρφη τους εἶναι καταφρονεμένα, ἢ ζωὴ τους ντροπιασμένη καὶ ταπεινή. Σὰ νὰ χαμογελάς, θαρρῶ. Σὰ νὰ μετὰ ρωτᾶς σὲ τί βιβλίον καὶ σὲ τί γλώσ- σα τίς διαβάξουν αὐτὲς τίς τρέλλες. Ποιὸς πῆγε καὶ τὰ ξεμυάλισε τὰ κορίτσια. Οἱ δασκάλισσες τάχα; —

Μὴ φοβάσαι: οἱ δασκάλισσες τὰ μάθανε νὰ διαβά- ζουν τὸ τί θὰ διαβάξουν, δὲν εἶναι δική τους δου- λειά. Εἶναι δουλειὰ τῆς ἔρμης τῆς τύχης. Κ' ἐπειδὴ ἢ τύχη δὲν τᾶφερε ἀκόμα ὡς ἐδῶ τὰ φράγκικα τὰ παραμῦθια, οἱ χωριατοπούλες μας, σὰ μάθουν τὰ γράμματα καὶ νοικοκυρευτοῦν, τὰ βάζουνε στὸ ράφι μαζί μετὰ ἄλλα προικιά τους.

Τὶ κακὸ ὡς τόσο γίνεται μέσα σὲ κείνο τὸ πε- ριδόλι! Ἱστορικὸ περιδόλι. Τὴ βλέπεις ἐκεῖνη τὴν Τζιτζιφιὰ; Στὸν καιρὸ μου οἱ κοπέλλες κρέμαζαν ἐκεῖ κούνιες καὶ κουνιούταν καὶ τραγουδοῦσαν τὰ πονεμένα τους λιανοτράγουδα. Ἡ φωνὴ τους εἶταν καθὼς καὶ τώρα: φιλὴ φιλὴ καὶ χαμηλὴ, σὰ νὰ μὴν τολμοῦσε νᾶδῃ ἔξω μ' ἔλη τὴ δύναμή τῆς. Ἴσως ἔχει καὶ αὐτὸ τὸ λόγο του. Γιατί μάθες οἱ Τουρκοπούλες νὰ τραγουδοῦνε μεγαλόφωνα σὰν τᾶη- δόνια, καὶ οἱ δικές μας χαμηλὰ χαμηλὰ καὶ συμμα- ζεμένα σὰν τίς τρουξαλλίδες; Θαρρῶ πῶς τὸ μάν- τεφες καὶ πῶς μετὰ πῆρα μὸς τὸ ξηγᾶς, πῶς τῆς ρωμαϊκῆς τῆς ψυχῆς ἢ χαρὰ προβάλλει στὸν κό- σμο μετὰ προφύλαξη καὶ μετὰ πάτημα μετρημένο, μὴν τύχη καὶ τὴν ἀρπάζῃ καὶ τὴν πνίξῃ κανένας. Ἡ χαρὰ πρέπει νᾶδῃ, τὸ κορίτσι πρέπει νὰ τραγου- δῆσῃ καὶ ἄς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ. Βγαίνει λοιπὸν σιγανὰ καὶ μετὰ προσοχῆ.

Ἔτσι τραγουδοῦσαν καὶ τότες, μὰ τραγουδοῦσαν τραγοῦδια τῆς προκοπῆς, ὄχι τὰ νερόδραστα ποῦ τοὺς φέρνουν τώρα τὰ ξεντεμένα τὰδέρφη τους.

Ἐλα στὸ περιδόλι, νὰ τὸ δῆς πῶς δὲν εἶναι πιδ ἐκεῖνα τὰ χρόνια. Πρῶτο, ποῦ καθεμιά γλυκόχαρη μαυρομάτα δὲν εἶναι καθὼς τότες ντυμένη. Θὰ μὸς πῆς ἀπλὴ καὶ καθάρια πάντα, μὰ εἶναι καὶ αὐτὴ σὰν τὴν ἀπλότητα τῆς καθαρεύουσας. Μῆτε ρωμαϊκά, μῆτε ἀρχαῖα, μῆτε καὶ φράγκικα. Φουστάνι κομ- μένο γιὰ νὰ φοριέται μετὰ κορσέ, καὶ κορσέ δὲ φορεῖ ἢ χωριατοπούλα. Τραχηλιὰ ἀνοιχτὴ καὶ μιμπιλω- μένη, σωστῆς χωριανῆς τραχηλιὰ. Τακούνια ἀψηλὰ ἀψηλὰ, σωστὰ Παρισιάνικα τακούνια. Ἄν τὰ δῆ αὐτὰ κανένας ὀλότελα ξένος, θὰ πῆ πῶς ἢ τρελλά- θηκε τὸ κορίτσι, ἢ ρούχα δὲν εἶχε νὰ βάλῃ, καὶ ἔ- βαλε ὅ,τι βρέθηκε. Ἐμεῖς τότες θὰ τοῦ ποῦμε πῶς μῆτε τὸνα εἶναι μῆτε τᾶλλο. Τὴν κοπέλλα τὴν πῆρε τὸ ρέμα τῆς μὸδας. Ἡ μὸδα ἄλλοῦ ἀλλάζει μετὰ τὴν μέρα, ἄλλοῦ μετὰ τὸ μῆνα καὶ ἄλλοῦ μετὰ τὸ χρόνο. Κάποτες ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια καὶ κάποτες χτυπάει ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ. Τὶ νὰ σοῦ κάμῃ τὸ κο- ρίτσι! Τὸ παραζάλισαν οἱ δασκάλισσες καὶ οἱ ἀρρα- θωνιαστικοί. Τὸ κορίτσι, φυσικὸ του εἶναι νὰ θέλῃ νᾶρέσῃ. Ταξιδεύει ὁ γαμπρὸς ὡς τὴν Πόλη, φέρνει μαζί του ὅσα βιεννέζικα στολιδικὰ μπορεῖ. Τὸ κο- ρίτσι τὰ βάζει καὶ μασκαρεύεται γιὰ νᾶρέσῃ.

Ὅ,τι καὶ ἂν κοιτάξῃς μέσα στὴν Ρωμοσύνη, μὰ σὲ χωρὶν εἶσαι, σὲ χώρα, κορίτσι βλέπεις, ἀγύρι, ἕνα πρᾶμα παρατηρεῖς. Πῶς ὅ,τι μᾶς ἔμεινε δικό μας σιγὰ σιγὰ ἀποσκυδαλίζουμε: ἐξὸν ἂν εἶναι τούρκι-

κο, καθὼς εἶναι νὰ ποῦμε τὰγαλίκι, ἢ στενοκεφαλιὰ καὶ τὸ πείσμα. Ἄκου τώρα νὰ δῆς. Τὴ γλώσσα μας τὴν πετάξαμε. Τὰ τραγοῦδια μας τὰ πετάξα- με. Τους χοροὺς μας τοὺς ἀρνηθήκαμε. Τὰ τουφέ- κια μας, ἢ μένουν ἀκόμα σ' αὐτὰ τὰ μέρη, ὁ λόγος εἶναι ποῦ δὲν ἔλειψαν οἱ λαγοί. Μᾶς μένει καὶ κά- ποιο φιλότιμο, καὶ αὐτὸ δὲ εἶναι ποῦ μᾶς χαντακώ- νει βαθύτερα. Ρωμαϊκὸ φιλότιμο πᾶει νὰ πῆ, νὰ κἀνης ὅ,τι δὲ σοῦ ταιριάζει. Νὰ μὴ φυλάγῃς τίπο- τις καθάριο ρωμαϊκὸ τίποτος ἄλλο παρὰ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα τὰ μάτια, τὰ φεγγαρωτὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ βεργολύγιστα τὰ κορμιά. Πᾶμε, πᾶμε κοντὰ τους.

Ἄ μᾶς βλέπανε, θὰ πετοῦσαν καὶ θὰ κρυβούν- τανε σὰν τίς πέρδικες. Ποῦ νὰ τὸ φανταστῆ ἢ μι- κροῦλα ἐκεῖνη ποῦ στέκεται ἀνάμεσα στὶς πορτο- καλλιές νὰ πειράξῃ τίς ἄλλες ποῦ τὴ γυρεύουν, ποῦ νὰ τὸ φανταστῆ πῶς κρυφοκοιτάζουμε τὸ ροδακινί τῆς τὸ χνούδι, ποῦ τᾶχει ἀναμμένο τὸ τρέξιμο καὶ τὸ γέλιο! Κοίταξε σερπετάδα! Χαρὰ στον ποῦ θὰ τὴν κάμῃ βασίλισσά του! Φωνάζουν οἱ ἄλλες, γε- λοῦν καὶ πηδοῦνε γύρω, νὰ ξετρυπώσουν τὴν κρυμ- μένη τὴ Νεραΐδοπούλα. Σωπαίνει αὐτὴ. Κοιτάζει ἀπὸ τὰ φύλλ' ἀνάμεσα καὶ σκάνει στὸ γέλιο. Τὴν προδίνει τὸ γέλιο, τρέχουν οἱ ἄλλες καὶ γεμίζει ὁ κόσμος τσιριχτὰ καὶ φωνές. Γελάτε, γελάτε, μικροῦ- λες μου! Χαίρεστε τώρα, γιατί μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ τὸ νοιώστε πῶς θὰ μᾶς γεννάτε σκλαδόπουλα.

Ἀρχοντικὸ σπιτιοῦ περιδόλι. Λεῖπει θὰ πῆς τὸ σιντριβάνι, δὲ σὲ λιγοθυμοῦν ἐδῶ τὰ μοσκοδότανα τοῦ Ἐφέντη, μὰ βασιλεύει χάρη, ποῦ τᾶλλο δὲν τὴν εἶχε τὸ περιδόλι. Ἴσως ἐπειδὴ ἐκεῖ ἔπεφτε ἢ ἀντηλιά τοῦ μεσημεριοῦ, καὶ ἐδῶ σκορπιέται ἢ ὁροσιά τῆς βραδιάς. Ἴσως ἐπειδὴ ἐκεῖ μουρμούριζαν περι- στέρια καὶ ἐδῶ παίζον οἱ λωλὲς αὐτὲς πέρδικες: ἐκεῖ πάτημα γάτας δὲν ἄκουγες, καὶ ἐδῶ ὄλο τρέξιμο καὶ φωνές. Ἐκεῖ πνίγονταν κάθε κώχη στὸ γιασουμί, ἐδῶ κάθε λουλούδι τὸν τόπο του, κάθε τόπος τὸ βό- τανό του. Ἐκεῖ ραχάτι, ἐδῶ ζωὴ καὶ τάξη. Τὴν ἔχει ὁ Ρωμῖος τὴν τάξην στὸ σπιτικό του καὶ ἄς τὴνε στε- ρεῖται τὸ ἔθνος του. Ἀὐς καὶ τόκαμε ὄρο καὶ εἶπε τοῦ Τούρκου: «Μοῦ πῆρες τὸν τόπο μου; Χάρι- σμά σου. Νὰ σοῦ δεῖξω ἐγὼ ὅμως τώρα πῶς μπορῶ καὶ δίχως πατρίδα νὰ ζήσω πῶς μπορῶ νὰ δου- λεύω, νὰ νοικοκυρεύω, νὰ παστρεύω, νὰ μαζεύω, νὰ πλουτίζω, νὰ στολιζώ. Κάμε καὶ σὺ, ἂν μπορῆς, ἕνα τέτοιο περιβολάκι. Κάμε τέτοια κορίτσια νὰ παίζουνε μέσα. Τοῦ κάκου, δὲ θὰ μπόρέσης. Τέτοιο γούστο ἐσὺ δὲν τᾶχεις. Ρωμαϊκὸ εἶναι αὐτὸ τὸ γού- στο. Μοῦ ἄρπαξες τὴν πατρίδα μου; Κράταγέ τὴν τὴν πατρίδα μου. Χάρισμά σου. Νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ τώρα ἕνα περιβολάκι, ἕνα σπιτάκι, νὰ δῆς τί θὰ πῆ Ρωμῖος».

Ἔτσι μοῦ φαίνεται, σὰ νὰ παίζουμε μετὰ περιβο- λάκια καὶ μετὰ σπιτάκια μέσα στὸν κόσμον. Σὰν τοὺς φυλακισμένους, ποῦ γιὰ νὰ σκοτώσουν τίς μαῦρες

Καὶ μικρότατα κλαῖο πῶς εἶναι δίχως
Τὸ στεφάνι, ποῦ μῦταξες, ὁ τοῖχος.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῖσω τὴ ζωτάνια, τὴν ἀ- λήθεια στὴν παράσταση τοῦ ὄνειρου, τὸ ζωντανὸ ξεσκεπασμα τῆς ἀγριεμένης, τῆς ἀπελπισμένης ψυ- χῆς τῆς Μαρίας σ' αὐτὸ, τὴ δύναμη, τὴ ζωηρότη- τῆς εἰκόνας, τὴ συντομία, τὸν πραγματισμὸ στὴν ἔκφραση, τὸ κάλλος τοῦ ρυθμοῦ, τὴν ἀρμονία καὶ τεχνικὴ ἀκριβεία τοῦ στίχου, τὸ πλαστικὸ καὶ πλέ- ρο τῆς μορφῆς; Ὅχι μόνον κάθε στίχος, κάθε λέξη εἶναι τιναγμένα ὀλότσα ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ, μὰ καὶ ὀλάκερη κάθε στροφή, ὀλάκερο τὸ ποίημα σφεντονισμένο αὐτούπιον, μονοκόματο, ἄργιο ἀποκεῖ μέσα. Ὁ κόπος ποθενὰ ὀρατός, οὔτε τὸ παρμι- κρότερο σκόντημα στὴν ἀρμονία. Τὰ ἴδια πλεο- νεχτήματα σὲ δυνατότερο βαθμὸ μάλιστα στὴ Δέση τῆς Μαρίας, τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ τῆς ἀνώτερης τέχνης σ' ὅ,τι καὶ ἂν μᾶς μένει ἀπὸ τὸ «Δάμπρο». Ἡ ὑπόθεση τοῦ ποίηματος ἀρκετὰ ρομαντικὴ, βυ- ρονικὴ, τῆς ἐποχῆς τῆς ἔσως. Μὰ ποιὰ ἀλήθεια στὰ καθέκαστα καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν ἔκφραση! Εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες ἀρετὲς τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ μπορούσε νὰ διδάξῃ ὄχι μόνον τοὺς πρωτοφέ-

ρουγους λυρικούς μας, μὰ καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς πιδ ὄνιμους στὴν ἡλικία δραματογράφους.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὰ κομμάτια αὐτὰ τοῦ «Δάμπρου», δὲν εἶναι τὰ συντρίματα ἀπὸ τὸν «Κρητικὸ» καὶ ἀπὸ τὸν «Πόρφυρα», δὲν εἶναι τὰ κέ- ρια συντομότερα λυρικά ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ ὁ βελύς στοχασμὸς του, περασμένος ἀπ' τὴν θερμὴ τῆς ψυχῆς του, φεγγαρολεῖ σὲ στίχους ἀφάνταστα ἀρμονικούς καὶ πλείριους γιὰ τὴν κατάσταση τῆς γλώσσας μας στὸν καιρὸ τοῦ ποιητῆ, μὰ καὶ αὐτὸς ὁ «Ἕμνος στὴν Ἐλευθερίαν», ὁ κατηγορημένος τότε γιὰ ρητορικός, μένει στὸ σύνολό του ἀνώτερος καὶ ἀπ' τὰ καλύτερα ἔργα τῶν νεωτέρων του ποιητῶν, μετὰ ὄλο τόντις τὸ κάπως ἀπλαστο ἀκόμα τῆς μορ- φῆς του. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀνώτερο τὸ βρισκω στὴν ἔ- φραση ἀκόμα ἀπ' ἄλλον δύναμη πολλῶν μερῶν του, στὸ ὕψος ποῦ ἀνεβάνει ἢ ἰδέα καὶ ὁ λυρικός ἐν- θουσιασμός, στὴν καθολικότερη, ὑπερκατριδικὴ ἀντί- ληψη τῆς ἐλευθερίας, ποῦ περνάει ὀρητικὰ στὸ ποίημα:

Ἄλλο ἐσὺ δὲ συλλογιέσαι
πᾶρεξ ποῦ θὰ πρωτοπᾶς.
Δὲ μιλεῖς καὶ δὲν κουνίδσαι
σταῖς βρυσαῖς ὀποῦ ἀγροικᾶς.

Σὰν τὸ βράχον, ὀποῦ ἀφίνει
κάθε ἀνάταρτο νερό,
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνη
εὐκολόσβυστον ἀφρό,

Ὅποῦ ἀφίνει ἀνεμοζάλη,
καὶ χαλάει καὶ βροχὴ,
νὰ τοῦ δέρονουν τὴ μεγάλη,
τὴν αἰώνια κορυφῆ.

Δυστυχία του, ὃ δυστυχία του,
ὀποιοῦ θέλει βρεθῆ
στὸ μαχαῖρι σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθῆ!

Ἔτσι βρισκῆ ἔκφραση τὸ βαθύτερον ἀνθρώπινο στὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ. Αὐτὸ τὸ ἴδιο ἀνεβάζει σὲ ἀνώτερη ποιητικὴ δημιουργία καὶ τὰ κομμάτια ποῦ ἔχομε μονάχα ἀπὸ τοὺς «Ἐλευτέρους πολιορ- κημένους» μαζί μετὰ τὸν ἀπλό σκελετὸ τῆς κεντρικῆς ἰδέας τους. Μπορεῖ κανένας νὰ μὴ συμφωνεῖ μετὰ τὴ φιλοσοφικὴ ἀντίληψη τοῦ ποιητῆ, ὡστόσο τὸ βάθος τῆς σκέψης του δὲν μπορεῖ νὰ μὴν τὸ θαμάσει καὶ

τους ώρες, ζωγραφίζουν εικόνες άπάνω στους τοίχους της φυλακής.

Μ' ός μήν τ' ό φαρμακόνου με τ'ό γλυκό μας τ'ό γέρι με λόγια πικρά. Παίξετε, λυγρές μου, παίξετε. Πρέπει να παίξετε έσείς. Αφήστε τ'ά κλάματα για τ'ους δόλιους που θ'ά γεννηστε.

"Ελα μέσα στο σπίτι. Ας ρίξουμε μι'ά ματι'ά στ' άρχοντικό τ'ου μεγαλήτερου προεστ'ου μας πριν έρθη από τ'ην Αγορά και πατήση τις φωνές και κάμη τ'όν κόσμ'ο άνω κάτω. Δέν είναι, λέει, κακός, μόνο που θυμώνει. Θυμώνει, λέει, με τ'η γυναίκα του σ'άν άργη τ'ό φαει. Ν'ά θυμώση με τ'ους προπατορικούς του έχτρούς δέν ταιριάζει. Ν'ά πιάση Τούρκο και τ'ό ζουμί του να βγάλη, βάρβαρο π'άμα! Ξεθυμ'άνει λοιπόν με τ'ά λόγια σ'την κακόμοιρη τ'η γριά του. Τις γόδες του βλέπω εκεί σ'την κώχη και τ'όμος με πιάνει.

Αγερικό σπίτι κ' ή πάστρα φέγγει πέρα και πέρα. Μαρμαρόστρωτη αλλη σ'τη μέση, τ'ό σαλόκι από τ'η μι'ά, από τ'ην άλλη ή τραπεζαρία και στο βάθος οι σκάλες. Παντού χάρη, καλοπάθια και βιός. Παντού τάξη και πάστρα. "Ελα να σου δείξω τ'ό μαγερείο, να τ'ό καμαρώσης. Αρχίσανε ν' ανάβουν τ'ά φ'ωτα. Αστράφτει τ'ό μαγερείο με τ'ά καθάρια τ'ά πιατικά, με τ'ά γανωμένα χαλκώματα. Οι κάτασπρες οι φουδούδες μήτε κουκί σ'τάχτη ή κάρβουνο δέν έχουνε γύρω τους. "Εδ'ω είναι τ' άργαστήρι που δουλεύεται τ'ό καλ'ό τ'ό φαει, μήν τύχη και πεθάνη ό Δημογέροντας από τ'ην πείνα και χ'άση τ' αντιστύλι του ό τόπος. Δέν τ'η βλέπω τ'ην κερά μας απόψε στο μαγερείο. Δυ'ό και μοναχ'ές παραστέκονται σ'τις φουδούδες, ή γριά ή παρακ'όρη και τ'ό δευτέρ'ό τους κορίτσι. Τ'ό μεγαλήτερο τ'ό κορίτσι τους θ'ά τ'ό βραύμε άπάνω, σ' αγαπητό της παράθυρο.

Η γριά ή παρακ'όρη που βλέπεις, είναι τ'ώρα χρόνια που ήρθε σ' αυτό τ'ό σπίτι από αντικριν'ό χωριουδάκι. Πρέπει να είδε και ν'άπαθε πολλά σ'τόν καιρό της. Κοίταξε μάτια μεγάλα και θαμπωμένα, φρύδια πυκνά και μαύρα σ'ά βδέλλες, σ'τόμα συμμαζεμένο κι άποφασιστικό, π'όσωπο χλωμό που δ'ε, τ'ό πιάνει μήτε ή αναλαμπή της φωτι'ας. Σ'ά μάγισσα φαίνεται, με τ'η μαγουλίκα της και με τ'ην κίτρινη τ'ην ποδιά. Καβουρντίζει τ'ά κρεατοκόμματα με μι'ά πίκρα σ'την όψη της, που λ'ες και μαγερεύει φαρμάκι. Κοίταξε τί διαφορά ή κοπέλλα που κόβει τ'ά κ'υδ'ωνια στο πλάγι της. Είναι ή αγαπημένη τ'ου προεστ'ου, γιατί, λέει, τ'ου μοιάζει. Έχει τ'ά σταχτερά του τ'ά μάτια και τ'ό στρογγυλό του σαγόνι. Μ'ά ό άρχοντας, θαρρ'ω, δέν μπορεί ν'άχη και τ'όση χάρη. Αδ'ός σ'άν ανασηκ'ώνη τ'ά μανίκια του να τ'ου χύση ή χ'αδεμένη του να πλυθ'η, δ'ε θ'ά φεγγοβολ'ουνε δυ'ό τέτοια μπράτσα άποπάνω από τ'ην άσημένα λεκάνη. Έχει, λέει, ή μικρή και τ'ην καλοσύνη της μ'άννας της. "Αγια καλοσύνη! Έσ'ό μονάχα σ'ώνει να σ'ολίσης κοπέλλας π'όσωπο! "Αγαπ'ά, λέει, πολύ και

τ'η θε'ά Γιαννούλα, τ'ην παρακ'όρη. Οι άλλες παίξουν και τραγουδ'ουν, κι αυτή τρέχει στο μαγερείο και βοηθ'ά της Γιαννούλας. Κ' ή γριά τ'ην άφίνει, για να τ' άκούγη ύστερα ό αφέντης και να τ'ό χ'αίρεται, που ή χ'αδεμένη του τ'όκαμε πάλι τ'ό κ'υδ'ωνάτο.

Τ'ην έστησαν τ'ώρα τ'ην κατσαρόλα. Τ'ώρα τ'ό φαει βράζει. Καθίζει στο μαξιλάρι της ή γριά, παίρνει τ' άδράχτι της, κ' ή μικρούλα πάντα κοντά της. Κ'άτι έχει να τ'ης π'η ή γριά, και πρέπει να τ'ην άκούσουμε.

(Ακολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Ο κ. Πάλλης έλαβε τ'ό άκόλουθο γράμμα από ένα δ'ημο τ'ης Μακεδονίας:

Δέν ειζεύρομεν π'ως να γράψωμεν δια να καταλάβετε τ'ην χαράν μας και τ'ην ευγνωμοσύνην π'ρος σας δια τ'ά βιβλία που μ'ας έστειλατε, και μάλιστα τ'ην Ιλιάδα που οι ξένοι και οι Βούλγαροι τ'ην μετέφρασαν και ήμεις δέν ειζεύραμεν τί ήτο. Αλλά δυστυχ'ώς άκόμη δέν έχουν σκοπόν να μ'ας φωτίσουν και μόνον με τ'ην γραμματικ'ήν θ'ά μ'ας κάμουν βλάκας, και ούτε ιδέαν έχομεν περι Πατρίδος, δόξα εις τ'όν Θεόν όπου π'ρώτην φοράν έφέτος και ήμεις καταλάβαμεν.

Σ'ε παρακαλούμεν να μ'ας στείλης και μερικά Ταμπούρας και Κόπανος έως είκοσιν, δια να δώσωμεν και εις τ'ους άπουσιάζοντας σ'ήμερον εις εκδρομήν.

Διατελούμεν μετ'ά σεδασμού.

Εν . . . τ'η 22 Μαΐου 1909.

Οι ευγνωμονούντες

(Ακολουθ'ούν 14 υπογ'ραφές)

Ο κ. Πάλλης έλαβε και τ'ό άκόλουθο γράμμα από τ'όν ιδιο δ'ημο:

Εξοχε πατριώτα,

Ηλθα από ταξίδι εις τ'ην πατρίδα μου και παντού ευρηκα βιβλία ιδικά σας, τ'ά όποια διαδ'άξουν με χαράν και αυτοι οι έχθροι μας, Ρωμανισται και Βουλγαρισται, δι' αυτό σας παρακαλώ πολύ να με στείλητε και θ'ά τ'ό έχω για τιμή μου και ευγνω-

μοσύνη και μάλιστα εις τ'ό μέρος αυτό που όλα μ'ας είναι δύσκολα.

Διατελώ με μεγάλην τιμήν

Εν . . . τ'η 26]5]1909.

Από τ'όν ιδιο δ'ημο ό κ. Πάλλης έλαβε και τ'ό άκόλουθο γράμμα:

Εξοχε πατριώτα,

Βεβαίως έγιν'αμεν ενοχλητικοί, αλλά πάλιν καταλαβαίνομεν ότι ή μεγάλη καρδιά σας και ή για τ'ην πατρίδα αγάπη σας είναι μεγάλη, πολύ δ'ε περισσ'ότερον δια τ'ην Μακεδονίαν, και ή όποια τόσα έπαθε μέχρι σ'ήμερον και ειμ'εθα εις τ'ό σκότος.

Ο λόγος μου είναι να σας παρακαλέσω εν όνόματι της Σχολ'ής της πατρίδος μου «Αχρίδος» δια να στείλητε μερικά βιβλία και εις τ'ους μαθητάς.

Διατελώ με μεγάλην τιμήν.

Εν . . . τ'η 23 Μαΐου 1909.

Ο Διδάσκαλος

Ο κ. Πάλλης έλαβε και τ'ό άκόλουθο γράμμα από άλλο Μακεδονικό δ'ημο:

. . . 15]7]1909.

Αξιότιμε κ. Αλέξ. Πάλλη

Εις Λίθερπουλ

Πήραμε τ'ό γράμμα σας τ'ών 15 τ' άπερασμένου μήνα, που μ'ας γράφετε, ότι θ'ά σταλθ'ούν οι χάρτες π'ό τ'ην Πόλι και εφκαριστούμε πολύ τ'ην αγάπη σας. Για τ'ά παιδι'ά τ'ου σχολει'ου μας, έννοια σας, τ'ά σπουδάζομε απλ'ά, πραχτικά και χαριτωμένα. Φτάνει πιά, τί μ'ας τύφλωναν ως τ'ώρα με τ'ους σχολαστικισμούς. Μ'ας πέρασαν οι άλλοι χιλιάδες χρόνια κι' ήμεις άκόμα κοιμούμαστε βαθιά: αυτοί που λέν, π'ως βαστούν τ'όν Έλληνισμ'ό ψηλά, αυτοί μονάχα θ'ά μ'ας παραχώσουν ζωντανούς.

Διαδ'άξομε τ'ην εφημερίδα Σαλονίκης «Νέα Αλήθεια» και γλέπομε τ'ό κατάτρεγμα για σας: κάμτε πολύ, πολύ χρυσά που κοπανίζετε τ'ους καλογέρους: π'ώχουν θεμέλιο τ'ό «τί θ'ά φάμε και τί θ'ά πιούμε»: άν'αθεμα κι' αν τ'ους μέλη πεντάρα για τ'ό έθνος. Τ'ους κακοφαίνεται τ'ώρα π' άνοιξαμε λίγο τ'ά μάτια μας: θέλουν και παρακαλούν ν'άμαστε αιώνια τυφλοί.

Σας εφκαριστούμε πολύ.

Οι Διδάσκαλοι

(Ακολουθ'ούν 3 υπογ'ραφές)

δέν μπορεί να μην αίστανθει βαθιά, ξαναλέω, τ'ό ανθρώπινο και να μην ξαφνιστεί από τ'ό π'όριο τ'ου στίχου και τ'ην εκφραστική όμορφ'ια και δύν'αμη, που βρήκε ή γλώσσα μας σ'την τέχνη ενός ποιητή εδ'ω και τρία τέταρτα σχεδόν αιώνα.

Από τ'ην άπειρην έρμ'ια τ'ά μάτια μαθημένα Χαμογέλασαν κι' άστραψαν κ' είπαν τ'ά μαύρα χείλη «Παιδι σ'την πόρτα χ'αίρεσαι με τ'η βοή, που στέρνεις, Μπροστά, λαγέ, σ'τόν κ'ννηγό, κατακαμπ'ής καπνίζεις: Γλάρε, σ'τριεδόφλοντ'ια ξερν'ας, άφρο,σαλυγκοκαυ'κι.» Και τ'ώρα δ'ά, τ' άράθυμο πάτημ' άργοπορ'ώντας, Κατ'ά τ'ό κάστρο τ'ό μικρ'ό πάλι κ'ντιά, και σφίγγει, Σφίγγει σ'τενά τ'η σπάθη του σ'τό λοβωμένο στήθος, Π' άργ'οίκα μέσα τ'ην καρδιά μεγάλη και τ'η θλίψη.

Εστησε ό Έρωτας χορ'ό με τ'όν ξανθόν Απρίλη, Κ' ή φύσις η'δρε τ'ην καλή και τ'η γλυκειά της ώρα, Και μες τ'η σκιά, που φούντωσε και κλει δροσι'ας [και μ'όσχους,

Ανάκουτος κ'ελαδισμός και λιποθυμισμένος. Νερά καθάρια και γλυκά, νερά χαριτωμένα,

Χύνονται μες τ'ην άβυσσο τ'η μοσχοβολισμένη, Και παίρνουνε τ'ό μ'όσχο τους κι άφ'ίνουν τ'η δροσι'ά [τους Κι' όλα σ'τόν ήλιο δείχνοντας τ'ά πλούτ'ια τ'ης πηγ'ής [τους. τρέχουν εδ'ω, τρέχουν εκεί και κάνουν σ'άν αηδ'ονια.

Αγγελε, μόνον σ'τόνειρο μου δίνεις τ'ά φτερά σου; Σ'τόνομ' Αδ'τού, που σ' τ'ά π'λασε, τ' άγγελ'ό τ'ς έρ- [μ'ας τ'ά θέλει.

Ιδ'ού που τ'ά σφυροκοπ'ω σ'τόν ανοιχτόν άέρα, Χωρίς φιλή, χαρ'ευσμό, ματι'ά, βασιλ'ισσ'ας μου! Τ'ά θέλω γ'ά, να τ'ά χ'ω γ'ά, να τ'ά κρατ'ω κ'λεισμένα, Έδ'ω π' αγάπης τρέχουνε β'ρύσαις χαριτωμένας. Κι' άκουα που λέγετε «Πουλί, γλυκειά που ν' ή [φωνή σου!»

Αηδονολάλει σ'τήθος μου, πριν τ'ό σπαθί σ'ε σ'ήση: Καλαίς π'νοαίς παρηγοριά σ'τη βαρειά νύχτα κ' έρημη. Με σ'ας να πέσω 'ς τ'ό σπαθί, κι' άμποτε να μ'αι [π'ρώτη!

Τ'ό στραβ'ό φέσι σ'τό χορ'ό τ'άνθ'ια σταθ'ι στολίζ'ει,

Τ'ά μάτια δείχνουν έρωτα για τ'όν άπάνω κόσμ'ο, Και σ'τη θωριά του ει'ν' όμορφο τ'ό φ'ως και μαγε- [μένο!

Τ'ό ξαναλέω, αν αντιγράψω π'άματα, που είναι γνωστά κι αυτά κ' ή μεγάλη αξία τους, τ'ό κάνω για να φέρω ζωνταν'ότερη μι'ά ιδέα μι'ας ποιήσης: άνώτερης σ'τη θύμηση όσων θ'ά καταδεχ'οτ'ούν να ρίξουν ένα μάτι σ'τις γραμμ'ές αυτές. Ένα μόνο άκόμα: πολύ σύντομο κομμάτι:

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ

Στ'η θύρα τ'ην δλόχρ'ωση τ'ης Παντοδυναμ'ιος, Πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα, Σ' άκαρτερούν για να σου π'ούν π'ως άργησε να [φτάσης.

Με τ'ην ψυχή τρεμάμενη μες τ'η χαρ'ά τ'ου πόθου, "Αχ! σ' έστανα βασίλισσα σ'της γ'ης τ'αίς ευτυχ'ιας, Ένώ 'λας τ'αίς δοκίμαζα κ'ντιών'ιας τ'η θωριά σου, Σ'την πλάκα πέφτω και θαρρ'ω π'ως δ'ε θ'ά σου βαρύν'η, Παρθέν', από τ'ά χείλη μου, κι' από τ'ά γ'ονατά μου.

Υ. Γ. Σᾶς στέλνω και γράψιμον τῶν μαθητᾶ-
δων μου. Ἄν θᾶχα τὰ μέσα, θᾶνοιγα ἕνα σκολειῶ
πραχτικὸ διὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ τῶν γύρω χωριῶν
και ἄς φώναζαν οἱ καλόγεροι.

Ἄπὸ ἄλλο Ἑλληνικὸ δῆμο τῆς Τουρκίας δ
κ. Πάλλης ἔλαβε και τὸ ἀκόλουθο γράμμα :

Ἄξιότιμε κ. Ἀλέξιε Πάλλη

Εἰς Λίβερπουλά

Μὲ τὸ ταχυδρομεῖο ἔλαβα τὰ βιβλία, τὰ ὅποια
μὲ ἐστείλατε.

30 Ἰλιάδες

30 Γραφεῖς

10 Ταμπουράδες

τὸ ὅλον 70

Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολὺ κ' ἡμεῖς κ' ἔλα τὰ παι-
διὰ τοῦ σκολειοῦ μας. Τὸ σύστημα ποῦ ἐπιδιώκετε
μας ἀρέζει πολὺ ἀπαλλάσσει τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τὸ
σκολαστικισμὸ τῆς γραμματικῆς και τοῦ συντακτι-
κοῦ, ἀναπτύσσει τὴν κρίσι και συνειθίζει εἰς τὴν ἐφ-
κολον ἐκμάθησιν τῆς γραφῆς και τῆς ἀνάγνωσῆς
χωρὶς μεγάλο κόπο και βᾶσανο.

Εἴμεθα τῆς ιδέας κ' ἔχουμε σταθερὰ ἀπόφασι
νὰ ρίψουμε κάτω πλέον τὰ ἐνοχλητικὰ συστήματα
και νὰ εἰσάξωμε τὰ ἰδικὰ σας τὰ νέα, και ἔχουμε
τὴν ἐλπίδα πῶς θᾶχομε καλλίτερα ἀποτελέσματα
διότι και νέους μὲ ὀρθότερα κρίσι θᾶ ἔχουμε και μὲ
περισσότερα ῥώμη και ἀνδρεία. Διότι ἀλήθεια δια-
βάξωμε στὸ Θεουκιδίδη τὸ «φιλοσοφοῦμεν ἀνευ μα-
λακίας», ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲ μάθαμε ἀκόμη πῶς
νὰ φιλοσοφοῦμε χωρὶς αὐτὸ τὸ σκολαστικισμὸ ἀπε-
ναντίας ἕνα μεγάλο, πολὺ μεγάλο κακὸ συμβαίνει
εἰς τοὺς δασκάλους τῶν χωριῶν μας. 5—6 χρόνια
τὰ παιδιὰ στὰ σχολεῖα μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἔχουν νὰ
κάνουν παρὰ μόνον μὲ τοὺς ξηροὺς τύπους τῆς
γραμματικῆς, τοὺς ὁποίους μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ scho-
λεῖο ἀμέσως τοὺς ξεχνοῦν, κ' ἔτσι ὅλη ἡ ἐργασία
πηγαίνει στὰ χαμένα.

Αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ τὸ αἰσθάνονται και τὸ
βλέπουν οἱ δασκάλοι, ἀλλὰ και τί νὰ κάνουν; Θέ-
λουν νὰ τὸ διορθώσουν, ἀλλὰ εὐρίσκονται και ὑπὸ
τὴν ἐξουσίαν τοῦ κλήρου· μόλις θελήσουν νὰ ποῦν
τίποτε και ἀμέσως πκούνται. Σημειώσατε δέ, ὅτι
ὅλοι σχεδὸν οἱ δασκάλοι εἶνε και ἄνθρωποι πτωχοί·
ἀναγκάζονται λοιπὸν νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διατα-
γάς τῶν Δεσποτᾶδων και νὰ βλέπωσι τὸ μεγάλο

κακὸ νὰ αὐξάνη και ἐνθ' θέλουν και ἰμποροῦν νὰ
τὸ διώξουν δὲν τὸ πράττουν.

Ἡμεῖς ὅμως ἔχουμε μεγάλη τὴν ἀπόφασι μὲ
κάθε τρόπο και κίνδυνον ν' ἀκολουθήσωμε τὸ νέο,
ἴσιο και καλὸ δρόμο, φθάνει μόνον νὰ χουμε μιὰ μι-
κρὰ ὑλικὴ ὑποστήριξι γιὰ ν' ἀποκρούσωμε κάθε ἐμ-
πόδιο και κάθε κίνδυνον, τὰ ὅποια εἶνε δυνατὸν νὰ
μας φέρουν.

Δι' ὅλα αὐτὰ παρακαλοῦμε, ἂν εἶνε δυνατόν,
νὰ μᾶς δοθῇ ἡ ἰδέα σας.

Μένουμε μὲ ἀγάπη και σᾶς εὐχαριστοῦμε πάρα
πολύ.

(Ἀκολουθεῖ ὑπογραφή Δασκάλου)

Ἐν . . . . . τῇ 15 Ἰουλίου 1909.

Ι Δ Δ Σ

Σ Α Μ Ο Θ Ρ Α Κ Η

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Βγήκε σὲ βιβλίον και πουλιέται 2 δραχμὲς
στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ». Στὶς ἐπαρχίες και
στὸ ἐξωτερικὸ στέλνεται δίχως παραπανιστὸ
ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά.

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

και πουλιούνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο «Ἐ-
στίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος — Μιὰ κριτικὴ — Ἐνωσι θὰ
πῆ δόναμη — Τρομοκρατία — Μάθησι και λευτεριά —
Ἄσκησι — Ἐπιλόγιος — Ἐκατὸν πενήντα —
Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλῶσσα 1904 — Ἡ γραμματικὴ
τοῦ Ροιτάκη — Δευτεριά και μάθησι — Τὸ δητὸ τοῦ
Νεεμῖα — Ἐνα γράμμα — Οἱ παράδες — Διαβάζοντας
τὰ Πάτρια — Σκευοῦλες — Ἡ κλωστίτσα — Ἐνα νό-
σιμο ἐπιχειρημα — Ξενισμὸς — Ταχυδρόμος, ταχυδρο-
μεῖο, πόστα — Ἐνας ἕνας — Τί λέγεται γλῶσσα — Ἀ-
νοιχτὸ γράμμα — Τὰ βιβλία μας και τὰ περιοδικὰ μας
— Ὁ Ἄντρας και ἡ γυναῖκα — Ὁ κ. Η. Krüger —
Τὸ φεγγάρι — Ἡ χημία τοῦ λαοῦ — Μαρία Ἐλένη
— Καλοσύνη και Διάβασμα — Δίγα λόγια — Ὁ Μεσο-
σαζέρης Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά — Πρωτο-
χρονιάτικο — Ἀγάπη — Πέρα πέρα — Ὁ Νουμᾶς —
Γράμμα στὴ Μυριέλλα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα και τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχομαστε και τρίμηνας (3 δρ. τὴν τρι-
μηρία) συντρομῆς.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητῆς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ
τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιούνται
στὸ γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίθκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια
Ἑθν. Τράπεζα Ἰπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιό-
δρομου (Ἀκαδημία), Βουλῆ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδη-
ρόδρομου Ὁμόνοια), στὸ κίθκι Γιαννοπούλου (Χαυ-
τεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας· Γ. Κολάρου και
Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλῆ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στὰ Πραχτο-
ρεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπω-
πωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τί θὰν τοὺς λέγαμε — Νιότη και παληκαριά —
Γιατὶ δὲν πάει μπροστὰ τὸ Ζήτημα — Ἡ
ἀληθινὴ ἀνάστασι.

ἌΝ ἐρχόντουσαν, ἄς ποῦμε, τὰ παληκάρια τῆς
«Φοιτητικῆς Συντροφιάς» στὰ γραφεῖα μας μὲ τέτια
λόγια θὰν τὰ χαρετοῦσε ὁ «Νουμᾶς» :

«Παιδιά,

Ἄπὸ τὶς 17 τοῦ Φλεβάρη, ἀπὸ τὴν ἁγία τὴ
στιγμῇ ποῦ βάλατε φαρδιὲς πλατιὲς τὶς ὑπογραφῆς
σας κάτω ἀπὸ ἕνα χαρτάκι, κάτω ἀπὸ μιὰ μπόμπα
βροντερῆ — ἀπὸ τὴν ἁγία κείνη στιγμῇ ἡ Νιότη ἀρ-
παξε στὰ παληκαριά χέρια τῆς τῆ σημαῖα τοῦ
Πνευματικοῦ Ξεσκαλωμοῦ τῆς φυλῆς μας και ῥή-
χτηκε μὲ ὀργὴ στὸν τίμιον τὸν ἀγόνα.

«Μὴν κοιτάτε τὸν Παλαμᾶ, μὴν κοιτάτε τὸν
Ἰδα, μὴν κοιτάτε τοὺς ἄλλους ἐμᾶς, μικροὺς και με-
γάλους, ποῦ κάψαμε ἐπιτέλους τὸ καλύδι μας και
πολεμάμε στῆθος μὲ στῆθος τὸ Σκολαστικισμὸ. Μὴ
μᾶς κοιτάτε ἐμᾶς.

«Ὅσο κι ἂ θαμάζετε τὶς πράξεις μας, τίποτε δὲν
εἴμαστε μπροστὰ σας. Νάνοι εἴμαστε μπροστὰ σὲ
γίγαντες. Γιατὶ εἶδατε γίγαντες ἐσεῖς. Ναι, γίγαν-
τες ἀληθινοί. Ὅχι μοναχὰ γιατί πατήσατε κάθε
πρόβλησι κοινωνικὴ, μὰ και γιατί — κι αὐτὸ εἶνε τὸ

Ναι, «ἀτέλειωτη προσπάθεια» κι αὐτὸ σὲν και
τὰ παραπάνω, συντόμι εἶνε σχεδὸν τὸ καθετί,
ποῦ μᾶς ἀπόμεινε ἀπ' τὸ ἔργο μᾶς ὀκταετηρῆς ζωῆς,
μὰ φαντάζεται ὁ κ. Π. Φλ. κάλλος περισσότερο ἀπὸ
τὸτι ἔχει τὸ καθεὶν ἀπ' αὐτὰ τὰ συντόμια; Ἀ-
τέλεια βέβαια τῆς ποιητικῆς ἱκανότητος τοῦ Σο-
λωμοῦ, ἂν πράγματις ὅλο τὸ ἔργο τῆς ζωῆς του
εἶνε μόνον τὰ συντόμια αὐτά. Ὅμως και μὲ αὐτὴν
τὴν ὑπόθεσι, ἕνας ἄλλος ποιητῆς τότε θὰ μπο-
ροῦσε νὰ τὸν φτάσει και νὰ τὸν περάσει μάλιστα,
ὅταν σ' ἕνα τελειωμένον ἔργο του ἔφτανε τὴν καλ-
λιτεχνικὴ ἀριότητητα τῶν συντομιῶν, τὸ βᾶθος τοῦ
ἀνθρώπινου, τὴ δύναμη τῆς ιδέας και τὴν ἐκφρα-
στικὴ συνάμα δύναμη. Μὰ ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ
Γύφτου», τὸ τελειωμένον ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, ποῦ ὁ
κ. Π. Φλ. βάζει στὸ πλάι τῆς «ἀτέλειωτης προσ-
πάθειας τῶν Ἐλευτέρων πολιορκημένων», πληρῶ-
νει τοὺς παραπάνω ὄρους; Ἐχει τὸ ἴδιο βᾶθος τῆς
ιδέας, τὴν ἐκφρασι τοῦ ἀνθρώπινου, τὴν καλλιτε-
χνικὴ μορφή στὸ ἴδιο μέτρο; Πῶς πράγματις μιὰ
γερὴ ποιητικὴ πνοὴ και δύναμη αἰσθηματος πολλὴ
φουάει σὲ δυὸ τρεῖς Λόγγους, στὸ «Πανηγύρι τῆς
Κακάδας» και στὸν «Προφητικόν», και στὸ «Βιολί»,
πῶς τὸ «Παραμῦθι τοῦ Ἀδάκρυτου» και ὁ «Στερ-

νὸς λόγιος» εἶνε στὸ γενικὸν τοὺς ἀρετὰ καλὰ ποιή-
ματα, θὰ τάρνηθει μονάχα ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ αἰ-
στανθεῖ τὴν ποίησι. Πῶς ὅμως σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄλ-
λοι ὀχτὼ Λόγοι, ὅχι μόνον δὲν εἶνε ποιήματα μὲ
πολλὴ ἀξία, ἀλλὰ και πῶς σ' αὐτὰ ἐπικρατεῖ περ-
σότερο τὸ ἀντιποιητικὸ, τὸ ἀντικαλλιτεχνικὸ στοι-
χείο, δὲν πιστεῖν νὰ χρειάζεται παρὰ ἕνας νοῦς
γυμνασμένος λιγάκι περισσότερο ἀπὸ τοῦ κ. Π. Φλ.
γιὰ νὰ τὸ νύσει. Κ' ἐδῶ, ξαναλέω, εἶνε ἡ διαφορὰ
τῆς παιδαγωγικῆς ἀξίας τῆς ποίησις τοῦ Σολω-
μοῦ και τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τοὺς νέους ποιητῆς μας.
Ὅχι γιὰ νὰ κατεβάσω τὴν ἀξία τοῦ Παλαμᾶ, ὅχι
ἀκόμη γιὰ νὰ πωδοῦμι μιὰ δικαιοσύνη κ' ἕνα σεβα-
σμὸ, ποῦ χρωστάμε νὰχομε σὲ ὅ,τι ὑπέρτερον ἔχομε
στὰ γράμματά μας, μὰ γιὰ νὰ φυλάξω ὅποιος
μέσα στοὺς νέους ποιητῆς μας εἶνε ἄξιοι νὰ φυ-
λαχτοῦν ἀπὸ τὸν εὐκόλον κίντυνον τοῦ παραστρατι-
σματος, γιὰ τοῦτο τόνισα τὴν διαφορὰ και τὴν το-
νίω. Μιὰ ἀρετὴ τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ ἴσως μὲ τὴν
ὑπερβολὴ τῆς νὰ στάθηκε μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες νὰπο-
μείνουν μισοτελειωμένα τὰ ποιήματα του, εἶνε ὁ
μέγας σεβασμὸς στὴν τέχνη, τὸ πάσκιμα του γιὰ
τὴν ἀριότητητα, τὸ κυριάρχημα τῆς φαντασίας του,
ἡ ὑποταγὴ τῆς ἐμπνευσις του στὴν καλλιτεχνικὴ

ἀπαίτησι, ἡ αὐστηρότητα στὸν ἑαυτὸ του, ἡ πει-
θαρχία. Αὐτὴν τὴν πειθαρχία, τὸ συγκράτημα, τὸν
αὐτογνωρισμὸν βρισκω νὰ τὰ ἔχουν περισσότερο ἀπ' τὸν
ποιητὴ τοῦ «Δωδεκάλογου» οἱ ποιητῆς ποῦ ἀνά-
φερα στὴν πρώτη ἀπόκρισῇ μου στὸν κ. Π. Φλ. και
γι' αὐτὸ τοὺς ἔφερα παράδειγμα, δίχως νὰ θέλω νὰ
πῶ μὲ τοῦτο πῶς μᾶς ἔδωσαν ἐκεῖνοι ἔργα τῆς
ποιητικῆς ἀξίας σὲν τοῦ Παλαμᾶ, οὔτε πῶς ὅση
περσότερη ποιητικὴ εἰλικρίνεια κι ἂν ἔχουν, ἔχουν
κίθλας τὴν ὀργὴν και τὸ πλάτος τοῦ ξανοίγματος
τοῦ ποιητῆ τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς». Μὰ μοῦ φαί-
νεται σὲ νὰ μὴν εἶνε ἀρετὸ τὸ πλάτος, ὅταν πολὺ
συχνὰ ἀπλώνεται σὲ ῥήγιος κι ὅταν κίθλας ἀρετὰ
συχνὰ ἀδυνατεῖ νὰ πάρει τὴν πλαστικὴν ἐκφρασι, τὴ
μόνη ποῦ ἐνεργεῖ καλλιτεχνικά.

Μὰ γιὰ νὰ νοηθοῦν κάπως καθαρότερα αὐτά,
θὰ χρειάζονταν μιὰ ματιὰ στὸ ἴδιο τὸ ἔργο τοῦ
ποιητῆ και τούτη δυστυχῶς ἀναγκάζομαι νὰ τὴν
περιορίσω, καθὼς εἶπα, σ' ἕνα μόνον μέρος του.

Τὸ χαρκτηριστικὸ τῆς ποίησις τοῦ Παλαμᾶ
μοῦ φαίνεται πῶς εἶνε τὸ λυρικὸ μεθύσι, ὅπως τὸ

πιό σημαντικό—σταθήκατε παληκαρία ἀπέναντι στοὺς δασκάλους σας καὶ τοὺς εἶπατε :

«—Ναί, εἶμαστε δημοτικιστὰδες καὶ δὲν τὸ κρύβουμε, γιατί κρύβεται μονάχα κείνος πού κάνει κάτι κακό, καὶ ἡ δική μας ἡ πράξη εἶναι τίμια καὶ ἀνάγκη νὰν τὴ φωνάξουμε νὰν τὴν ἀκούσει ὅλο τὸ ἔθνος πέρα πέρα.

«Θὰ σὰς ποῦνε μαλλιαρούς, θὰ σὰς ρήξουνε δηλ. κατάμουτρα τὸ ἀνόητο αὐτὸ ἐπίθετο πού ἡ νεοελληνικὴ ἀνοησία τὸ δημιούργησε γιὰ νὰ χτυπήσει τὴν πρόοδο. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Εἶμαστε μαλλιαροὶ καὶ ἂ δὲν εἶτανε τόσο ἀνόητο τὸ μαμθόρεφτο ἐπίθετό σας θὰν τὸ σηκώναμε γιὰ σημάια μας.

«Θὰ σὰς ποῦν πουλημένους. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Ναί, εἶμαστε πουλημένοι ὅτὸ ἔθνος μας. ἀφοῦ γιὰ τὴ σωτηρία του ἀγωνιζόμεστε.

«Θὰ σὰς ποῦν προδότες, θὰ σὰς κατηγοροῦσιν πὼς θέλετε νὰ πουλήσετε (!!) τὴν πατρίδα σας. Θὰν τοὺς ἀποκριθεῖτε :

«—Ὅπως τὴν καταντήσετε ἐσεῖς τὴν πατρίδα μας, καὶ ἂ ζητήσουμε νὰ τὴν πουλήσουμε, ποῖός θὰ βρεθεῖ νὰ τὴν ἀγοράσει ;

*

«ΑΣ βρίζουν τοὺς βουλευτάδες, ἄς κατηγοροῦν τὸ Βασιλιά. Μὴν τοὺς ἀκοῦτε. Κανείς ἀπ' αὐτοὺς δὲ φταίει. Κείνος πού φταίει, ὁ μοναδικὸς ὁ φταίχτης, εἶναι ὁ Σχολαστικισμός, γιατί αὐτὸς ὁ Καταραμένος δούλεψε χρόνια καὶ χρόνια τώρα νὰ φέρει τὴν πατρίδα μας εἰς τὴ σημερινή της τὰ χάλια.

«Ἐσεῖς, παιδιά, τὸ ξέρετε πολυκαλὰ αὐτὸ καὶ νά, ἴσια ἴσια γιατί καταπιστήκατε ἕνα τόσο μεγάλο ἔργο, γιατί ρηχτήκατε σύψυχα σ' ἕναν τέτοιον ἱερὸ ἀγῶνα. Ἐσεῖς τὸ ξέρετε καλὰ αὐτὸ. Διδάχτε το, κηρύχτε το καὶ στοὺς ἄλλους. Φωτίστε τοὺς γύρω σας. Γιατί νὰν τὸ ξέρετε, ὄχι ἀπὸ τὰ βιβλία, ὄχι ἀπὸ τὴς φημερίδες, ὄχι ἀπὸ τὴ Βουλὴ, μὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον πρέπει νὰ βγεῖ ἡ βροντερὴ ἡ φωνή—καὶ τότε θὰ σημάνει ἡ ἀσημένια καμπάνα τῆς Ἑθνικῆς Ἀνάστασης, ὅταν ὅλη ἡ Νιότη, μὲ μιὰ ψυχὴ καὶ μὲ μιὰ φωνή, βροντοφωναξοῦν ἀπὸ τὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου :

«—Κάτου ὁ Σχολαστικισμός !»

*

ΕΤΣΙ θὰ μιλοῦσε ὁ «Νουμάς» εἰς τὴν παληκαρία τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς». Γιατί μὰς συγκίνησε βαθιά, τὸ ξαναλέμε, ἡ παληκαρία πού δείχνανε νὰ ὑπογράφουσε φαρδιά πλατιά τὸ ἐπαναστατικώτατο καταστατικὸ τους.

Ὅταν ὁ Ἰδας, ἀπαντώντας σὲ κάτι χωρατὰ τοῦ κ. Φιλάρτου, δήλωσε εἰς τὸ «Νουμά» μὲ τὴν ὑπογραφή του ποῖός εἶναι, πολλοὶ ξαφνιαστήκανε μὲ τὸ ἀντίκιο φέρσιμό του. Ξαφνιαστήκανε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰδας μὲ τὰ συχαρήκια πού τοῦ στέλνανε, καὶ μὰς ρωτοῦσε :

—Μὰ τί ἔκαμα καὶ μὲ συχαίρουντοι ;

λένε, τὸ λυρικὸ διάχυμα, τὰ πλῆγμα τῶν φτερῶν τῆς φαντασίας. Ἡ τέχνη τοῦ Παλαμά δὲ γυρᾷ νὰ κλείσει τὸ πολὺ εἰς τὸ λίγο, ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὸ μικρό, μὰ νὰ χυθεῖ σ' ὅλον τὸν κόσμον μὲ ὅλο τὸ πλάτος τῶν φτερῶν τοῦ τραγουδιοῦ του. Ὅσο καὶ ἂν μὲ τοὺς «Ἰαμβοὺς καὶ ἀνάπαιστους», πού τοὺς θυμύματι μόνο ἀόριστα, ὅσο καὶ ἂν μὲ τὰ «Κομμάτια ἀπὸ τὸ τραγούδι τοῦ Ἡλίου» καὶ τὴς «Ἐκαστὸ φωνὴ» προσπαθῆσε νὰ μὰς δώσει ἀδείγματα τοῦ πῶς πλατιοῦ στοχασμοῦ εἰς τὸ πῶς λιγώστιχο τραγούδι, γιὰ νὰ μεταχειριστῶ τὴν ἔκφραση τοῦ ἴδιου ποιητῆ, ὄχι μόνο τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου του τὸ χαρακτηρίζει ἡ ἀντίθετη τάση, μὰ νομίζω κιόλα πὼς μὰς ἔδωσε μὲ αὐτὴ καὶ τὰ ἀνώτερα δείγματα τῆς ποιητικῆς του μπόρεσης. Δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ κατακρίνω. Μπορεῖ βέβαια ἡ συντομία, τὸ ἀπλὸ καὶ τὸ σφιγμένο νᾶναι ἡ ἀνώτερη μορφή τῆς τέχνης, ὅμως κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀξία τῆς πρέπει νὰ μετρίεται περισσότερο μὲ τὴ σκέψη τῆς μορφῆς πρὸς τὴν οὐσίαν σὲ καθένα καλλιτέχνημα, παρὰ μὲ γενικὸς κανόνες. Κ' ἔτσι, θαρρῶ, θὰ σταθεῖ ἄδικος κανὼν, ἂν θελήσει νὰ κρίνει τὴν ἀξία τῆς ποίησης τοῦ Παλαμά μὲ τὸ μέτρο μόνο τοῦ ἀπλώματος ἢ τοῦ συμμαζεμοῦ τῆς. Καὶ μὲ τὸν ἕνα καὶ μὲ τὸν

Φυσικά. Ἐνας ἄθρωπος πού ζεῖ καὶ δουλεύει κάτου ἀπὸ ἕνα κάπιο Χρέος καὶ δὲ ντρέπεται οὔτε φοβάται γιὰ τὴς πράξεις του, ἀφοῦ τὸ συναισθάνεται πὼς οἱ πράξεις του εἶναι τίμιες, δὲν κάνει τίποτε σημαντικό μὲ τὸ νὰ βγεῖ καὶ νὰ φωνάξει ποῖός εἶναι καὶ γιὰ ποῖὸ σκοπὸ δουλεύει. Ξέρετε τί δρόμο θάχε πάρει τὸ Ζήτημα, ἂν ὅλοι πού ἀγωνίζονται γι' αὐτὸ, ἀκόμα καὶ ὅσοι πρωτοπαίνονε στὸν ἀγῶνα, δὲν τὸ κρύβανε καὶ δὲν κρυβόντουσαν πίσω ἀπὸ τὰ ψευτονόματα, ἀκόμα καὶ ἂ δὲν τὸ ἀρνιόντουσαν—ἀφοῦ, ἀλοῖμονο, γίνεται καὶ αὐτὸ!—στὴν πρώτη ἀναμπαμπούλα πὼς εἶναι δημοτικιστὰδες ;

Ὅταν ὁ κόσμος βλέπει τὰ τέτια ἀναντρα φερσίματα μὲ τὸ δικίον του συλλογίζεται :

—Γιὰ νὰ κρύβονται αὐτοί, κάτι κακὸ θὰ κάμουν !

Ἐνὼ ἂν παρουσιάζομαστε ὅλοι παληκαρία μπροστὰ στὸν κόσμον, ὅπως παρουσιάζεται σήμερα ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφιά», ἡ παληκαρία μας θὰ γεννοῦσε τὸ θαυμασμό, ἀκόμα καὶ τὸ σέβας, ἀκόμα καὶ τὴν πεποίθησιν πὼς γιὰ κάτι τίμιο καὶ ἀληθινὸ ἀγωνιζόμεστε.

*

ΘΕΛΑΜΕ νὰφίσομε σήμερα τὴ στήλη τούτη παρθενα ἀπὸ κάθε ἄλλο ζήτημα. Κ' ἔτσι πρέπει νὰ γίνει. Ἄν ψηφίστηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ ἡ Ἑθνοσυνέλευσις καὶ ἂν ἔγινε δὲν ξέρομε ποῖὸ ἄλλο καλὸ στὸν τόπον, γιὰ μὰς δὲν ἔχουν καὶ τόση σημασία. Ὅτι ἔγινε καὶ ὅτι ἀκόμα εἶναι γιὰ νὰ γίνει, γιὰ μπλώματα προσωρινὰ τὰ λογαριάζουμε καὶ τέτια εἶναι. Ἡ σωτηρία ἡ ἀληθινή θὰ μὰς ἔρθει ἀπὸ τὸ Σχολεῖο, θὰ μὰς ἔρθει ὅταν ἡ «Φοιτητικὴ Συντροφιά» πτύχει κείνο πού ζητᾷ σήμερα. Σ' ἄλλη σελίδα τοῦ «Νουμά» βλέπετε πὼς μιλοῦν οἱ δασκάλοι ἀπὸ διάφορους δήμους τῆς Μακεδονίας εἰς τὰ γράμματα πού στέλνουνε στὸν κ. Πάλλη. Εἶδανε οἱ δασκάλοι ποῖὰ εἶναι ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ. Τὸ εἶδε καὶ ἡ φοιτητικὴ Νιότη σήμερα. Δὲ μένει ἄλλο παρὰ νὰν τὸ δεῖ καὶ ἡ ἐπίσημη Πολιτεία αὐριο, γιὰ νὰ γιορταστεῖ, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ ἀποτελεσματικὴ πνευματικὴ ἐπανάστασις, ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασις τῆς φυλῆς μας.

Βγαίνουνε εὐε λίγο

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Ἔργο 4. Κομμάτια πιάνου. Πρῶτη σειρά (Νυχτιάτικο, Πατινάδα) σ' ἕναν τόμον φράγκα 4.

Ἔργο 3. Ἀπὸ χωρὲς καὶ χωριά. Τραγούδια γιὰ μιὰ φωνὴ μὲ πιάνο [γιὰ ἀψυλὴ φωνή] Πρῶτη σειρά (Πατινάδα, ὁ ἥλιος λάμπει πάλι, οἱ γειτόνοι μὴ μὰς δοῦνε) σ' ἕναν τόμον φράγκα 5.

[Γιὰ μεσαικία φωνή] Δεύτερη σειρά (ἀγαπιόνταν, ἡ Μπαγιαντέρα, οἱ δυὸ διαλαλητάδες) σ' ἕναν τόμον φράγκα 5.

Ἄλλα μαζί φράγκα 12.

ἄλλον τρόπο ἔχομε ὠραία καὶ μεγάλα ἔργα στὴν ποίηση τῶν αἰώνων καὶ τὴν ἀξία τῶν ἔργων αὐτῶν μού φαίνεται πὼς κατὰ πρῶτον λόγον τὴν δρίζει ἡ ἀξία τῆς οὐσίας καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς μορφῆς τους. Μὲ τὸ κριτήριον αὐτὸ θέλω νὰ πιάσω καὶ ἐγὼ τὴν ποίηση τοῦ Παλαμά, εἴτε πησιάζει νὰ κλείσει τὸν πῶς πλατὺ στοχασμὸς σὲ λιγώστιχο τραγούδι, εἴτε ἀφίνεται εἰς τὸ ξέχυμα τοῦ στοχασμοῦ αὐτοῦ μὲ τὴν πλατυρρημοσύνη, μ' ἄλλα λόγια μὲ μέλει νὰ ξετάσω περισσότερο τὴν ἀξίαν τοῦ στοχασμοῦ καὶ τὴν ποιητικὴν ἔκφραση πού παίρνει.

Δεύτερο χαρακτηριστικὸ τῆς ποίησης τοῦ Παλαμά εἶναι ἡ ἰδεολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ τῆς τάση, καὶ τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰ μπορούσε κανένας νὰ δίνει μεγαλύτερη πίκρα στὸν ποιητὴ τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς» παρὰ ἂν τοῦ ἀρνηθεῖ πὼς εἶναι φιλόσοφος ποιητῆς. Μὰ καὶ μένα, πού νομίζω πὼς ἡ ἀξία ἑνὸς ποιητῆ δὲ μετρίεται μὲ τὸ ἂν εἶναι ζωγράφος ἢ φιλόσοφος μονάχα—γιὰ νὰ μεταχειριστῶ ξανά τὴν ἔκφραση του—μὰ περισσότερο μὲ τὸ καλλιτεχνικὸ ὕψος πού φτάνει εἰς ζωγράφος ποιητῆς ἢ εἰς φιλόσοφος ποιητῆς, ἄς μού συχωρεθεῖ νὰ μὴ στοχαστῶ πολὺ τὴν πίκρα πού θὰ δώσω σ' ἕνα σεβαστὸ μου φίλον, ξεταζόντας τὸ ἔργο του μὲ τὸ δικό μου μέ-

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΝ

Τὸ ἴδιο γιὰ τὰ ἄτομα. Ὅποιος δὲν ἔχει δύναμη, δὲν ἔχει καὶ δικαιώματα. Γι' αὐτὸ καθένας πασχίζει νὰ μὴν εἶναι ἀδύνατος. Γι' αὐτὸ καθένας αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη, ἀποχτῶντας δική του δύναμη, νὰ μετριάξῃ τὴν ἰσχὴν καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀγριότητα καὶ ἀκολασία τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ εὐκολὰ ἡ ἰσχὴ ἀρισθεύεται τὸ δικίον, λέγοντας πὼς αὐτὴ εἶναι τὸ δικίον. Ποῖός τάχα θ' ἀρισθεύησεν τὴν ἀλήθειαν πού καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ οἱ κοινωνικὲς συνθηκὲς καὶ τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ παραγγέλματα ἔχουν ἔννοια καὶ ὑπόστασις μόνο πρὸς ὄφελος τοῦ ἰσχυροῦ, εἴτε εἶναι αὐτὸς ἄτομον, οἰκογένεια, τάξη, ἔθνος ; Καὶ ποῖός θ' ἀρισθεύησεν τὴν ἀλήθειαν πού σὲ πρωτόγεννη κοινωνίαν καὶ οἱ νόμοι καὶ τὰ ἔθιμα καὶ κάθε ἄλλο παράγγελμα, πού σκοπὸ του ἔχει τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὴν ρύθμισιν, βαρβαίνει μονάχα καὶ ἀποκλειστικὰ τοὺς ἀδύνατους καὶ τοὺς ἀπροστάτευτους ;

Αὐτὸ ἐξηγᾷ καὶ τὸ ἀξιοδακρυτὸ στὴν Ἑλλάδα φαινόμενον τῆς ἀνυπαρξίας καὶ νόμων καὶ ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραγγεμάτων. Ἡ ἀνυπαρξία, ἡ ὀρθώτερα, ἡ ὑπαρξὴ καὶ ἐφαρμογὴ ὄλων τούτων τῶν παραγγεμάτων μόνο εἰς βῆρος τῶν ἀδυνάτων, ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὴ θλιθερὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀρχομένων τάξεων. Ὅλα τούτα θέλουν λάβῃ πραγματικὴν ὑπαρξὴν καὶ ἐφαρμογὴν ὅταν οἱ κατώτερες τάξεις ζυπνήσουν, δυναμώσουν καὶ τσακίσουν τ' ἀνήθικα κεφάλια τῶν ὀργιαζόντων χείρων. Γιατί ὀργιαζόντα γουρούνια εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὑπουργοί, βουλευτάδες, νομάρχες, δήμαρχοι τῶν πόλεων, ὑπάλληλοι τραπευτοῦ, πού διορίζουν καὶ ἐποπτεύουν ἄλλοι ἀρχι-τραμποῦλοι, τρανοὶ καὶ ἀγελαῖοι δασκάλοι, δεσποτάδες ἀχρεῖοι, καὶ λοιποὶ πλατοκαθ.σμένοι μεσαιωνικοὶ τσαγκάρηδες, πού ἀποτελοῦνε σήμερα, γιὰ εἰρωεῖαν καὶ περιγέλιο τοῦ πολιτισμένου κόσμου, τὴν ἀρχουσα τάξιν στὴν Ἑλλάδα. Ἴσως ὅλοι οἱ αὐθαίρετοι αὐτοὶ τυραννίσκοι πρὸ πέντε αἰώνων νὰ ἐθεωροῦντο ἄνθρωποι καὶ πολῖτες, σήμερα ὅμως, στὸν αἰῶνα τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κοινωνισμοῦ, δὲν μποροῦν μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ ἔχουν ἀ-

*) Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ 380 φύλλον.

τρο. Καὶ μὲ τὸ μέτρο αὐτὸ μού φαίνεται πὼς ὁ ποιητῆς τοῦ «Δωδεκάλογου» ὅσο καὶ ἂν θέλει νὰ βλέπει τὴ δύναμή του στὴν ἰδεολογικὴ ἀξία τῆς ποίησός του, ὅσο καὶ εἶναι ποιητῆς ἀνώτερος ἐκεῖ πού συγκοινωνεῖ μὲ τὴ ζωὴ πῶς ἀμεσα μὲ τὸ αἶσθημα του, παρὰ ὅπου τὸ κάνει μὲ τὸ μέσο τῆς ἰδέας. Γιὰ νὰ ἐξηγηθῶ καλύτερα, θὰ πῶ δυὸ λόγια εἰς ἔννοια μὲ τὴ διάκρισιν αἰσθηματικῆς καὶ ἰδέας. καὶ πὼς φαντάζομαι τὸ ρόλον τῆς τελευταίας στὴν ποίησιν. Λέγοντας ἰδέαν, ἔννοια τῆς γενικῆς μορφῆς, τὸ ἀφαιρεμένο σκῆμα πού παίρνει εἰς τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἢ κάθε κίνησιν τῆς ζωῆς. Σκοπὸς καὶ οὐσία τῆς τέχνης εἶναι νὰ ἐκφράξῃ τὴ ζωὴν σὲ ὅλα τῆς τὰ φανερώματα καὶ κάθε κίνησιν ζωικὴν ἀπὸ τὴν πρῆξιν ὡς τὸ ἀπλὸ αἶσθημα εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς. Μὰ καὶ τὸ αἶσθημα, εἰς μιὰ κίνησιν ζωικὴν καὶ αὐτὸ, δὲ μπορεῖ παρὰ νᾶχει ἀναγκαίαν κάποιαν γενικότερη ἔννοια γιὰ ἕνα νοῦ πού ἔχει τὴν ἰκκνότητα νὰ συνταξιάξῃ καὶ νὰ κρίνει τὰ ζωικὰ φαινόμενα. Ἄρα καὶ ἕνα ποίημα, πού μὰς ἐκφράζει ἔστω καὶ ἕνα ἀπλὸ αἶσθημα, καὶ τοῦτο φτάνει ἀναγκαίαν στὴν ἔκφραση μιᾶς ἰδέας, ἀρκεῖ τὸ αἶσθημα νᾶναι βαθὺ καὶ γνήσιον. Ὅστε μὲ κανέναν τρόπο ποίησιν σοβαρῆ πού νὰ μὴ φτάνει στὴν ἰδέαν δὲν πιστέω νὰ

ζώσες ἀνθρώπων καὶ πολιτῶν. Ὅχι, μὲ τὸ Θεό. Γιατί, ὡς ἄνθρωποι εἶναι ἀσυνείδητοι, εἶναι ἀνήθικοι, ἀφοῦ μὲ σκέψη πολλή, μὲ τέχνη περισσή καὶ χωρὶς τύψη τῆς συνείδησός τους, τρώγουνε καὶ νοστιμεύονται τὸ αἷμα τοῦ ἀγράμματος λαοῦ. Καὶ ὡς πολῖτες μὲ θαυμαστὴ κυναιδεία περιφρονοῦν τοὺς νόμους τῆς πατρίδας των, τοὺς νόμους ποὺ ἐπὶ τέλους αὐτοὶ ἔβαλαν εἰς βᾶρος τῶν ἀδυνάτων, καὶ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ πιὸ στοιχειώδη καθήκοντά των. Πῶς δὲ νὰ μὴ ἀδιαφοροῦν, ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς πολιτείας; Ἀφοῦ ὁ λαὸς ποὺ κυβερνᾶνε, μὴ ἔχοντας οὔτε πολιτικὴ οὔτε κοινωνικὴ συνείδηση, εἶναι ἄμορφη μάζα, ποὺ κάθε ἔξυπνος κατεργάρας μπορεῖ νὰ ζυμῶνῃ;

Μὴ κανεὶς ἀντεῖπῃ πῶς ἡ ἀρχουσα τάξις δὲν ἔχει συνείδηση τῶν ὀργίων της. Εἶδ' κ' ἔπαθ' κ', καὶ ὁ ἔωρακὼς μοχτυρεῖ. Δέκα μῆνες ἐθαύμασα τί θησαυροὶ νοημοσύνης ἐξοδεύονται στὴν πανουργίαν καὶ τὸ δόλο. Ὅλοι ὅσοι ἔχουν ἢ θέλουν νὰ ἐκπορτήσουν δημόσιες θέσεις ξέρον καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Σκέφτονται κ' ἐνεργοῦν σάν τοὺς λωποδύτες. Νὰ γελάσουν τοὺς ἄλλους, νὰ κλέψουν, νὰ φᾶνε, νὰ χορτάσουν αὐτοὶ, καὶ ἡ Ἑλλάς ἄς πάῃ κατὰ διαβόλου. Μήπως στὴν Ἑλλάδα ποὺ ὑμνοῦν καὶ χαϊδεύουν βλέπουν τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα παχνὶ γιὰ τὴν κοιλιὰ τους; Ξέρουν καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Καὶ ὅταν μὲ τρόπο τοῦ πῆς τίποτε, οἱ τιμιώτεροι θὰ σὲ βροῦν, οἱ πιὸ τιποτένιοι θὰ σὲ στραβοκυτάξουν, θὰ σοῦ γλυκογελάσουν σάν δειλοὶ ποὺ εἶναι, καὶ ὅταν ἀκούσουν ποὺ φεύγεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰτὶ δὲν μπορεῖς πιὰ ν' ἀναπνέης τὴ βρώμα ποὺ σὲ πνίγει, θὰ σὲ συγχαροῦν γιὰ τὴν καλὴ σου ἰδέαν. Ξέρουν καὶ σκέφτονται καλὰ τί κάνουν. Νὰ τρῶνε θέλουν, καὶ σὲ φτωχικό τοὺς (πῶς μπορεῖ νᾶναι πλούσιος;) σὲ ἐλεεινὸ τοὺς τραπέζι κανεὶς νὰ μὴν τοὺς πειραζῇ. Αὐτοὶ ποὺ τρῶνε καὶ κάπως χορταίνονται καὶ γι' αὐτὸ καμιά φορὰ καὶ σκέφτονται, μετριοῦνται στὰ δάχτυλα. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό; Ὁ λαὸς εἶναι «ὀλιγαρχικός», ὀλιγαρχέστατος. Τρώγει ὅ,τι ἔχει, ἄς εἶναι καὶ φλοῦδες ἢ ἄχυρα. Τὴ σκέψη; Τὴ θέλει; Μήπως δὲν ἔχει σύνταγμα, καθολικὴ ψῆφο, Βουλὴ κ' ἓνα σωρὸ ἄλλα πράγματα ποὺ τὸν κάνουν λαὸν ἐλεύθερο;

Ἀλλὰ est modus in rebus, καὶ ὁ Ζορμπᾶς εἶναι ἤδη, ἂν δὲ σφκλλουμε, ἡ πρώτη ἐναρξικὴ τῆς κοινωνικῆς δυνάμει τῆς Ἑλλάδος. Ἄς εὐχῆ θοῦμε νὰ μὴν εἶναι καὶ ἡ τελευταία. Γιατί ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἰσχυρὴ κοινωνικὴ τάξις, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἰσχυρὴ ἐργατικὴ τάξις, ἀφοῦ ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει πῶς ἀληθινὴ κοινωνικὴ πρόοδος μόνο ἀπὸ μιὰν ἐσωτερικὴν πίεσιν μπορεῖ νὰ γένηθῃ. Εἶναι τώρα κάμποσος κενὸς ποὺ ὁ δημόσιος βίος μᾶς σοβαρὰ καὶ δραστήρια ἐπικρίνεται. Ἀλλὰ ἡ κριτικὴ ποὺ γίνεται σήμερον τοῦ συνταγματικοῦ βίου

πρέπει γρήγορα νὰ ἐπεκταθῇ καὶ στὴν ἐλευσινὴ καὶ ἀθλιὰ κατὰστασιν τῆς κοινωνίας μας, γιὰτὶ ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ Βέβικ, σὲ κάθε κοινωνία μανίζει καὶ τῶν τάξεων καὶ τῶν ἀτόμων δύσκολος ἀγῶνας. Ἀλλὰ σήμερον ὁ ἀγῶνας αὐτὸς τῆς ζωῆς ἔχει ἠθικοποιηθῆ καὶ κάθε μέρα ἠθικοποιεῖται, καὶ τὴν ἠθικοποίησιν αὐτὴν τὴ λέμε πολιτισμό. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως ὁ κοινωνικὸς ἀγῶνας δὲν εἶναι μόνο τραχὺς, ἐξαιτίας τῆς μικρότητος καὶ τῆς φτώχειας τοῦ τόπου, ἀλλὰ εἶναι καὶ βάρβαρος καὶ ἀνήθικος. Γράφω αὐτὰ τὰ λόγια, καὶ βρῶσες τρέχουν ἀπὸ τὴν καρδιά μου τὰ λόγια τῆς πίκρας. Ὅ' ἄφωνα ποτε γιὰ πάντα τὸν τόπον ποῦ μ' ἐγέννησε. ἂν δὲν ἐκινῶνται νὰ σάσω σ' ἓναν ἀγῶνα βάρβαρο καὶ ἀνήθικο; Δὲν ξέρω ἂν ἄλλοι βρίσκουν στὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα τοῦ τόπου μας στοιχεῖα ἠθικῆς. Ἐγὼ ἓναν ὁλόκληρον χρόνον δὲ βρῆκα παρὰ τὴν προποίησιν, τὸ ψέμα, τὸ δόλο, τὴν συκοφαντίαν ὡς μέσα, καὶ ὡς μόνο σκοπὸ τὸν ψωμισμὸ, ποὺ ἀπόμεινε μοναδικὸ βραβεῖο γιὰ τοὺς τίμιους νικητῆς. Τὸ λαὸ τὸν ἀτιμολόγητα ἀγῶνα, ἐξυπνο, ζωτικώτατο, ἀλλὰ φοβερὰ ἀδύνατο καὶ ἀδιοργανώτο. Γι' αὐτὸ καὶ ὑποφέρει στίς πλάτες του τοὺς μεθυσμένους χοροὺς τῶν ἀρχόντων του, γιὰτὶ δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ τοὺς γκρεμίσῃ. Καὶ ὅταν ἡ τιμὴ τοῦ τόπου ρεζιλευθῇ, ὁ μόνος δυνατὸς ὀργανισμὸς του αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ χαστουκίσῃ δεξιά καὶ ἀριστερὰ πρῶθυπουργούς, ὑπουργούς, βουλευτάδες καὶ λοιποὺς μάγκες τῆς πολιτείας. Κι ὁ λαὸς εὐχαριστῆται καὶ χειροκροτᾷ. Εὐχαριστῆται, γιὰτὶ αἰσθάνεται ν' ἀλαφρώνουν οἱ πόνοι του, καὶ χειροκροτᾷ, γιὰτὶ δὲν ξέρει τί τοῦ γένεται. Ὅσο ὁ λαὸς μένει ἀδύνατος, δηλαδή ἀμόρφωτος καὶ ἀφώτιστος, ἀδύνατοι θὰ εἶναι καὶ οἱ ἀρχόντοι του καὶ ὁ τόπος ποὺ κυβερνᾶνε, καὶ κάθε φορὰ ἀνώφελα θὰ σπαρταρᾶνε, μέσα ἢ ὄξω ἀπὸ τὸ σύνταγμα. Ἀλλὰ ποιόνε σφεύρει νὰ σκεφθῇ τὴν δυνάμωσιν τοῦ λαοῦ; Ὅχι βέβαια ἐκείνους ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀδυναμίαν του. Γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τῆς σκέψης καὶ τῆς δράσεως ἔχουν τὸ χρέος νὰ ξεμπακαρώσουν τὰ κοινωνικὰ γουρούνια ποὺ γιὰ νὰ παχύνουν, καὶ μόνο γι' αὐτὸ, ἀπομυζᾶνε τὸ αἷμα τῶν ἀγραμμάτων, τῶν ἀνισχυρῶν καὶ τῶν ἀπροστατευτῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου εἶναι μιὰ καλὴ ἀρχὴ τῆς ἀναγκαίας ἀντιδράσεως. Τὸ λυπηρὸν εἶναι ποὺ ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ἐγένε ἀπὸ τὸ στρατό. Ἀλλὰ τὸ ἀνώμαλο τοῦτο γιὰ κάθε γενρὴ κοινωνία φαινόμενο ἐξηγιέται ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν κάθε διοργανώσεως τοῦ λαοῦ, ποὺ προϋπόθεσίν της ἔχει τὸ φωτισμὸς του. Καὶ τότε αἰσθάνονται ὅλοι τὴν ἀνάγκη κάποιου ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ, μιᾶς ἰσχυρῆς δυνάμει ποὺ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐπὶ τέλους τοὺς χειρότερους ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους ποὺ τοὺς λένε βουλευτάδες καὶ κομματάρχες. Μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ ποῦ ἡ Ἐπανάστασις τοῦ Σεπτεμβρίου ἐστάθη ἀνάκαιστη γιὰτὶ ὑπῆρξε

στρατιωτικὴ, καὶ ἀφοῦ ἔχει καλὴ τὴν ἐμπνευσιν καὶ ἐθνοφελῆ τὴν κατεύθυνσιν, εἶναι, νομίζουμε, δικαιολογημένη. Ὅποια καὶ ἂν ἐστάθη ἡ δρᾶσις τῆς στρατιωτικῆς Ἐπανάστασεως, πρέπει ζῆστερα νὰ τὸ ποῦμε, πῶς κοινωνικὴ πρόοδος καὶ μὲ αὐτὴν ἐθνικὴ δυνάμωσις εἶναι μοναχὰ δυνατῆς μὲ ἄμεσιν ἀντιδράσιν καὶ ἰσχυρὴν πίεσιν ἀπὸ μέρος τοῦ λαοῦ. Ἀπὸ τὰ κάτω θὰ ἔλθῃ τὸ μπουύγιον ποὺ θ' ἀφανίσῃ τὸ βρώμικον ἀφρό. Φωτιὰ λοιπὸν γιὰ νὰ βράσῃ τὸ καζάνι. Καὶ ἀφοῦ κάθε πράγμα ἔχει τὴν ἀρχὴν του, πρέπει καὶ ἡ ἀντιδράσις αὐτὴ ν' ἀρχίσῃ μὲ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴν διοργανώσιν τοῦ λαοῦ. Κάθε ἄλλο κίνημα θάνατι ἴσως προπαρασκευαστικὸ τῆς κοινωνικῆς Ἐπανάστασεως, ἀλλὰ θάνατι πάντα παροδικὸ καὶ δὲ θὰ χαραχθῇ στὴ σύγχρονον κοινωνίαν μας τὸ ἐντύπωμά του.

Πολλὰ βέβαια χρειάζεται ἡ νεογέννητη κοινωνία μας. Τολμάω μάλιστα νὰ πῶ, ποῦ γιὰ ν' ἀνεβῆ στὸ ὕψος τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, δηλαδή σὲ κατὰστασιν ξυλλας πνευματικῆς καὶ τίμιου συναγωνισμοῦ ποὺ νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὰ ὅρια τοῦ νόμου καὶ τῆς ἠθικῆς, θὰ χρειασθῇ ἀκόμη τὸ αἷμα πολλῶν γεννεῶν. Ἀλλὰ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἔχει πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ πολῖτες. Ἡ Ἑλλάς γιὰ τὴν πρόοδόν της καὶ γιὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐθνικῆς της ὑπαρξεως χρειάζεται ἐσωτερικὴ ἐκπολιτιστικὴ ἐργασίαν, ἔχει ἀνάγκη νὰ διαπλάσῃ πνεύματα καὶ χαρακτῆρες. Πείρα πικρὴ μ' ἔπεισε ποὺ ἡ ἀρχουσα σήμερον τάξις δὲν ἔχει δυνάμει ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς οἰκουμένης τις περάδοσες καὶ τοὺς πόθους τῆς Ἑλλάδος. Τῶν παραδόσεων καὶ τῶν πόθων τούτων ἄξιους ἐρμηνευτῆς καὶ παραστάτες, ἂν τὰ ὄνειρά μου δὲ μὲ γελοῦν, κκλοῦνται ν' ἀναδείξουν οἱ νέες γεννεές, καὶ ἴσως ἴσως ἀπὸ τὰ κάτω. Οἱ νέες γεννεές μποροῦν, σήμερον ἤδη, μὲ τὴν ἀνώτερη μόρφωσιν καὶ παιδείαν τους, πολὺ νὰ συντελέσουν στὸ ἔργον τῆς δημιουργίσεως ἰσχυρῆς Ἑλλάδος. Ὁ πολὺς ὅμως λαὸς ἔχει ἀνάγκη φωτισμοῦ γιὰ νὰ καταλάβῃ ἐπὶ τέλους τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντά του.

Τὸ συμπέρασμα μας εἶναι ποὺ ἡ σημερινὴ Ἑλλάς χρειάζεται ἰσχυρὴς κοινωνικῆς τάξεως, καὶ μάλιστα ἰσχυρὴ ἐργατικὴ τάξις. Ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία θὰ γένη δυνατὴ καὶ εὐρύθη, ὅταν ὁ κάτω λαὸς, ποὺ σήμερον δουλεύει γιὰ νὰ πεινᾷ, φωτισμένος καὶ διοργανωμένος, ἀποχτήσῃ μὲ τὴ δική του δύναμιν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου, ὅπως ἐδιάπλασε τοῦτο ὁ πολιτισμὸς τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν, ἀφοῦ κ' ἐμεῖς σ' ἡ χορεία τούτων τῶν κοινωνιῶν ζοῦμε καὶ θὰ ζήσουμε. Τέτοια ὅμως κατεργασία, ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ κοινωνικὴς τάξεως ἰσχυρῆς, δὲν μπορεῖ νὰ γένη ἀνάκαιστα. Καὶ ἀφοῦ, ἀρχὴ ἡ γλήγορα, ἡ αἱματοχυσία εἶναι ὠφέλιμη, εἶναι ἀναγκαία, εἶναι ἀναπόφευκτη, εὐχομαι, ποθῶ καὶ ἐλπίζω νὰ χυθῇ γρήγορα τὸ αἷμα ὅλων

ὑπάρχει. Τὸ μόνον ζήτημα ποὺ ἔχει κάπια σημασία εἶναι ἂν ἡ καθαυτὴ ποίησις εἶναι ἐκείνη ποὺ ἔχει πηγὴ τῆς τῆς ἰδέας, ἢ ἐκείνη ποὺ φτάνει ἀναγκαίαν σ' αὐτὴν μὲ τὴ σοβαρότητά της. Εἶναι μιὰ γνώμη, ποὺ σ' αὐτὴν γέρνω κ' ἐγὼ, πῶς γενσιότερος τύπος ποιετῆ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ νιώθει τὴ ζωὴ ἄμεσα μὲ τὴν αἴσθησίν του καὶ ὅχι μὲ τὸ μέσον τῆς ἰδέας, ποὺ βλέπει περισσότερο τὴ ζωντανὴ εἰκόνα της παρὰ τὰ φαιρμένο νόμμά της, ποὺ βρίσκει πάντα καὶ δὲν ἐφεβρίσκει—γιὰ νὰ δανειστῶ τὴν ἔκφρασιν ἀπὸ ἓνα χαρακτηρισμὸ ποὺ κάνει τοῦ Γκαίτε κάποιος βιογράφος του. Μοῦ φαίνεται ὅμως πῶς αὐτὸ δὲν ἀποκλείνει νᾶναι τρανὸς ποιετῆς ἓνας ἄλλος, ποὺ χρειάζεται τὸ μέσον τῆς ἰδέας γιὰ νὰ δημιουργήσῃ, φτάνει μόνον νὰ μπορεῖ νὰ πλάσῃ τὴν ἰδέαν του σὲ ζωντανὴ εἰκόνα. Μόνον ἡ σοβαρότητα καὶ δυνάμει τῆς ἰδέας κ' ἡ δημιουργικὴ ἱκανότητι τοῦ ποιετῆ νομίζω πῶς θὰ μετρήσουν τὴν ἀξίαν τοῦ πλάσματός του, ὅπως καὶ τὸ βάθος τοῦ αἰσθήματος τοῦ ποιετῆ, ποὺ δημιουργεῖ μὲ τὸν πρῶτον τρόπο, δίνουν τὴ δυνάμει σὲ πλάσμα του νὰ φτάσῃ στὴν ἀξίαν τῆς ἰδέας. Ὄστε εἴτε μὲ τὸν ἓναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο πλάθει ὁ ποιετῆς, τὸ πλάσμα του ἐκφράζει μιὰ ἰδέαν. Ὁ μέτριος ποιετῆς ἀπόπου καὶ ἂν κινήτῃ, ἀπὸ τὸ αἰσθηματὶ ἢ

ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ἢ ἰδέαν ποὺ ἐκφράζει τὸ ἔργον του δὲ ἔχει σημασία τρανή, ὅπως καὶ τοῦ δυνατοῦ ποιετῆ ἢ ἰδέαν, ἀπόπου καὶ ἂν πηγάζῃ, θὰ ἐκφράζει τὴ ζωὴ βαθύτερα. Κι αὐτὸ εἶναι, θαρρῶ, τὸ κύριον ποὺ μᾶς γνιάζει πιὸ πολὺ, τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή καὶ ὅχι τὸ μέσον.

Καὶ γιὰ νὰ γυρίσωμε στὸν ποιετῆ τοῦ «Δωδεκάλογου», ἢ ἰδέαν δὲ μοῦ φαίνεται στοιχεῖον ξένον σὲ φυσικὸ του. Μόνον δὲν ἔχει πάντα τὴν ἀναγκαίαν δυνάμει, τὴν σπουδαιότητι, τὸ βχθος. Κι ἀπ' ἄλλο μέρος ἡ δυνάμει τοῦ ποιετῆ σὲ νὰ μὴ φτάνει πάντα νὰ τὴν ὑποτάξῃ στίς ἀπαίτησες τῆς τέχνης, νὰ τῆς δώσει δηλ. τὴν καθαρὴν ποιητικὴν τῆς ἔκφρασιν. Κ' εἶσι δυὸ στοιχεῖα μοῦ φαίνεται πῶς ἐνεργοῦν παράλληλα ὥστε ὁ ποιετῆς νὰ πέφτῃ εὐκόλῃ στὸ ἀντικαλλιτεχνικόν, στὸ ἀντιποιητικόν, ποὺ εἶπα. Τὸ στοιχεῖον τοῦ Παλαμά εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ λυρικὸ μεθύσι. Ἀπ' ἄλλο μέρος ἡ τάσις του στὴν ἰδεολογίαν. Οἱ φυσικῆς ἰδιότητες αὐτῆς γιὰ νὰ φτάσουν σὲ μιὰ ἀνώτερη καλλιτεχνικὴ ἔκφρασιν θάπαιτούσαν μιὰ λαγρότερη ἀντίληψιν τῆς τέχνης καὶ τῆς λειτουργίας τῆς ἰδέας στὴν ποίησιν, ἢ κάνε, ὅταν δὲν ὑπάρχει τούτη σὲ συνειδητὸν τρόπο, μιὰ ἀνώτερη δημιουργικὴ ἱκανότητι καὶ

κάπια πιότερη βαθύτητα καὶ καθαρότητι ἰδέας, ὅπως παράδειγμα σὲ ὅλα αὐτὰ ἔχουμε τὸν ποιετῆ τῶν «Ἐλευτέρων πολιορκημένων». Μὲ σ' αὐτὰ ἴσα ἴσα νομίζω μένει πίσω ἡ ἀρκετὴ στέλλα ποιητικῆς δυνάμει τοῦ Παλαμά κ' εἶσι ἐνῶ ἀπ' τὴν μιὰ μεριά ἀφίνεται ἀκράτητη στὸ πύρωμα τῆς φαντασίας, ἀπ' τὴν ἄλλη μὴ βρίσκοντας ἀρμόδιον τόπον, χάρη στὸ ἀνεξέλιχτο τοῦ γύρχθῃ του, νᾶναπτύξῃ ζωντανὰ τὴν ἰδεολογικὴν του κλίση, γυρέβει νᾶντλήσῃ τὴν ἰδέαν του ἀπ' τὰ βιβλία περσσότερο μὴ μπορώντας ἀκόμα νὰ δυνκμοῖσι ἀτομικότερα μέσα του τὸ δάνεισμα, νὰ τὸ ζωντανέψῃ πάντα περνώντας το πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ αἰσθηματὶ του, ὅπως τὸ δύνονταν ὁ Σολωμός, ξεσέρνει συχνὰ τὴν ποίησίν του σὲ ζερὴ πεζολογίαν, ποὺ τοῦ κάκου πικαίσει νὰ τὴ σώσει κάπως μιὰ ρητορεία πλατύστομη καὶ μιὰ εὐκόλῃ καλῆς τὸ συχνότερον στιχοτυγία. Ἐτσι στίς ἀγαθῆς στιγμῆς τοῦ ποιετῆ, ὅπου μπορεῖ καὶ κυριαρχεῖ τὴ λυρικὴ του μέθη, ὅπου ἡ ἰδέαν του κατορθώνει νὰ συγκοινωνήσῃ μὲ τὴ ζωὴ καὶ νὰ βαφτιστῆ στὸ αἶσθηματὶ του, γενιοῦνται ὠραία καὶ δυνατὰ ποιήματα, σάν τὸν «Ἀσκραῖον», τίς «Ἀλυτίδες», τὸ «Πανηγύρι τῆς Κακάβης», τὸν «Προφητικόν», στίς ἀδύνατες στιγμῆς του, ὅπου τοῦ γίνεται κυρίαρχη ἢ

εκείνων των άσυνείδητων εκμεταλλευτών της άδυναμίας του αγράμματου λαού. Γιατί, από το αίμα αυτό και από τα έρείπια ίσως της άρχουσας σήμερα τάξης θά φυτρώσει νέα ζωή για την Ελλάδα. Τη ζωή αυτή της πνευματικής άμιλλας και του τίμιου συναγωνισμού την ποθώ και την όνειρεύομαι, και γι' αυτό εύχομαι, ποθώ και ελπίζω ή κοινωνιστική ιδέα να κατακτήσει γλήγορα τον άδύνατο λαό της Ελλάδας. Εύχομαι και ελπίζω, ή στρατιωτική Έπανάσταση να είναι το προοίμιο της κοινωνικής Έπανάστασης.

Λευφία.

ΑΡ. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

„ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΦΘΙΣΗ“

Μ' αυτό τον τίτλο φάνηκε εδώ και λίγες μέρες ένα μικρό βιβλίο από καμιά έξηνταριά σελίδες, γραμμένο για το λαό από το γιατρό κ. Άναστ. Άραβαντινό. Οι διάφοροι έπιστήμονες που μας συνήθισαν ίσαμε τώρα μονάχα με τη βαρειά εγωϊστική τους εργασία, δε θά έκαναν κακά να μελετήσουν το βιβλίο αυτό και να προσπαθήσουν να πάρουν παράδειγμα πώς θά μπορούσαν να φωτίσουν το λαό στα λογής λογής ζητήματα της πρώτης ανάγκης, σαν το ζήτημα π. χ. της υγείας.

Στον πρόλογό του ο κ. Άραβαντινός μας λέει αυτά τα σωστά λόγια: «Γνώσεις παρεχόμενες εις τον λαόν πρέπει να παρέχονται και εις την γλώσσαν του λαού, αν επιδιώκεται πραγματικώς ή εύρεία διάδοσις αυτών. Πώς Έλλην πρέπει να ένοση άνευ ξένης βοήθειας πᾶσαν φράσιν, να μη παρανοή ούδεμίαν λέξιν. Όχι, μόνον δε πρέπει να ένοση άκόπως, αλλά και να αισθάνεται όσα αναγινώσκει ή άκούει αναγινωσκόμενα».

Δυστυχώς όμως ο συγγραφέας δέν άκολούθησε τις σωστές του αυτές σκέψεις. Ο ίδιος μας λέει το γιατί: «Έπι του ζητήματος της γλώσσης υπάρχουν τοιαύται προλήψεις και τοιαύτα πάθη, ώστε ούχι σπανίως ή ούσία θυσιάζεται εις την μορφήν, το βιβλίον δέν αναγινώσκειται διότι ή γλώσσα δέν άρέσκει». Ήχασε όμως να προστέση πώς δέν άρέσκει ή γλώσσα, όχι στς λαό που τη μιλά, μα στους διάφορους λογιώτατους που είναι χωμένοι στην κοινωνία και της ρουφάνε το αίμα απ' όλες τις μεριές. Αυτούς λοιπόν φοβήθηκε ο συγγραφέας. Φοβήθηκε μήπως τονέ πούν «μαλλικρό». Μα ένως έπιστήμονας της άξίας και της λεύτερης σκέψης του κ. Άραβαντινού, έπρεπε να δώσει προσοχή στην πρόληψη; Καλήτερα δε θά είτανε να τη σπάση ήρωικά άκολουθώντας το παράδειγμα τότων άλλων;

Σε κάθε γραμμή της μιζοκαθαρεύουσας του μι-

κλήση του στο ξέχυμα και στην ιδεολογία, έρχονται στο φως μακρολογίες, σαν το «Γυρισμό», σαν τους «Υμνους και τους θυμούς», σαν τους περσότερους από τους Δόγους του «Δωδεκάλογου του Γύφτου». Έτσι άκόμα από την υπερτίμηση που κάνει της ιδέας στην ποίηση, από την παρανόηση, που μου φαίνεται πως κάνει, νομίζοντας πως άνώτερος ποιητής είναι ο φιλόσοφος ποιητής» κι όχι ο δυνατός κ' ειλικρινής ποιητής κι από τον υπερβολικό του ζήλο να φανεί κι ο ίδιος τέτιος, ξεπέφτει εύκολα σ' εύκολη φιλοσοφία, συγχύζει κάπως την καθαυτή ιδέα με τη σώνει και καλά ζήτητη της ιδέας και καταντᾶ άντι ο σκοπός της τέχνης του να είναι να υποτάξει σε ποιητική μορφή την καθαυτή ιδέα του, να έχει έγνια του περσότερη να κυνηγᾶ κάπιο είδωλό της άφαιρέμενο, να κρᾶζει, να τραγουδάει, να της ύμνολογεί τῶνομα περσότερο, τον ίσκιό, μην καταφέρνοντας με όλα αυτά τίποτε άλλο από το να κάνει άχαρη και ψυχρή την ποίησή του, ριχή και κρύα τη φιλοσοφία του, λόγια και σταχολογημένη απ' τα βιβλία τη σκέψη του, ξερή πληθωρική πκράταξη όνομάτων, λέξεων που σημαίνουν έννοιες, δίχως να δίνουν και τη ζωντανή εικόνα τους, μ' ένα λόγο να μας δίνει κρύα φιλολογία εκεί που θέλει να μας δώσει ποίηση ιδεολογική.

(Άκολουθεί)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ 1,000,000 ΚΕΡΑΗ

Καθ' εκάστην κλήρωσιν εκδίδονται 100,000 γραμματία αξίας . . . 400,000 παρέχοντα κέρδη εις 2,290 γραμματία αξίας δραχ. 200,000. Διά την κλήρωσιν της 28 Φεβρουαρίου 1910 εξέδθησαν υπ' αυξοντα αριθμ. 1 25,000 ΑΚΕΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ παρέχοντα συμμετοχήν εις άκέραιον τό κέρδος τιμώμενα ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΡΑΧΜΗΝ και υπ' αυξοντα 25,001, 100,000. ΤΕΤΑΡΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ τιμώμενα ΜΙΑΣ ΔΡΑΧΜΗΣ και παρέχοντα συμμετοχήν εις το τέταρτον του κέρδους.

Κέρδη εκάστης κληρώσεως

1	εξ	80,000	80,000
1	εξ	20,000	20,002
2	από	2,500	5,000
6	από	1,000	6,000
15	από	400	6,000
25	από	200	5,000
1950	από	40	78,000
2000			200,000

Η πρώτη κλήρωσις γενήσεται τη 28 Φεβρουαρίου (13 Μαρτίου), 1919, ή δευτέρα τη 25 Άπριλίου (3 Μαΐου) 1910, ή τρίτη τη 27 Ιουνίου (10 Ιουλίου) 1910, ή τετάρτη τη 31 8)βρίου 1910 και ή πέμπτη τη 31 Δ)βρίου 1910 (31 Ιανουαρίου 1911).

Διά πᾶσαν πληροφορία ή ζήτησιν γραμματίων άπευθυντέον εις το ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΛΑΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ, Υπουργείον Οικονομικών, εις Άθήνας.

Ο διευθύνων τμηματάρχης

Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

κρού βιβλίου, φαίνεται ή δυσκολία του συγγραφέα, ή προσπάθειά του να γράψη απλούστερα. Μα το απλούστερα αυτό ίσα ίσα είναι ο τρανός βράχος που σπάει το κκαράβι της καλής θέλητης. «Ας αντιζυγιαστή το κείμενο του βιβλίου του κ. Άραβαντινού με τη «Ματιά» του Άβάζου και τότες θά φανή ή διαφορά. Τι τάξη, τί φρεσκάδα, τί ποίηση, που κλεινει μέσα της ή κανονική δημοτική γλώσσα, και στα έπιστημονικά τα ξερά άκόμα θέματα.

Έλπίζουμε πως ο κ. Άραβαντινός θά ξεκολλούθησθ ή εργο του με την παλληκκρια και θέρημ που του αξίζει και θά δώσει κι άλλα βιβλιαράκια σαν κι αυτό που ή ούσία του είναι άληθινά πολύτιμη για τον τόπο μας.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΤΑ ΣΑΒΑΤΟΒΡΑΔΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ,

Ο κ. Άργύρης Κόρακας μας διάβασε το περκαμένο Σαβατόβραδο την «Πεντάμορφή» του. Η Πεντάμορφη, που πέθανε μόλις βρέθηκε στη γης ένας μοναχά που να την πετ άσκημη, είναι ένα όμορφο και καλογραμένο παραμυθάκι που μας συγκίνησε άρκατά όλους που τ'άκούσαμε.

Το ίδιο βράδι ήρθε στο γραφείο μας κι ο Σμυρνιός λόγιος κ. Βασιλακάκης και μας είπε τόσα όμορφα και διασκεδαστικά πράγματα. Ο κ. Βασιλακάκης έχει το μεγάλο χάρισμα να μιλεί με μια ξεχωριστή χάρη που μεταμορφώνει και την πιο κοινή κουβέντα του σε φιλολογική, να πεις, διάλεξη.

Το έρχάμενο Σαβατόβραδο (6 του Μάρτη) ή νέα ποιήτρα Λιλίκα Μπέτσινα θά μας άπαγγείλει μερικά από τα «Τραγούδια κόρης» που θά βγάλει σε λίγο σε βιβλίο.

ΕΝΑΣ ΠΑΛΙΟΣ

Ο ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Γιομάτο το Βασιλικό θέατρο την Τετράδη βράδι που παίχτηκε ο Σαντεκλέρ του Ροστάν. Κ' έπειτα βρίσκονται μερικοί ζευζέκηδες να λένε πως οι Άθηναίοι δέν ύποστηρίζουν το Έλληνικό θέατρο.

— Άκούσαμε κι αυτό, το άκόμα παραξενώτερο: Πρέπει με κάθε τρόπο να κάμουμε τους Φραντζέζους να γαπήσουν τα Έλληνικά δράματα για ναν τα στέλνουμε να παίζονται στο Παρίσι, άφου εδώ δε βρίσκουνε θεατές.

— Το άρθρο του κ. Συναδινού για το Ωδειό έμεινε για το φύλλο της άλλης Κεριακής.

— Ο Γάλλος ποιητής κ. Pierre Baudry τύπως σε βιβλίο το Α της Οδύσσειας που το μετάφρασε σε στίχους Γαλλικούς. Η μετάφραση πουλιέται μια δρχιμή.

— Στο ξόφυλλο του βιβλίου διαβάζουμε πως ο κ. Baudry έχει μεταφράσει σε στίχους και έτοιμα για τύπωμα τους «Ταμβους και ανάπαιστους», το «Τραγούδι του Ηλιου», τις «Εκατό φωνές», τις «Αλυσίδες» κι άλλα ποιήματα του κ. Κωστή Παλαμά.

— Για τη «Φοιτητική Συντροφία» γράψανε ίσαμε την ώρα (κ' έχει ο Θεός άκόμα!) τρεις Άθηναίικες έφημερίδες: Το «Σκρίπ» της Πέμτης ένα γλυκανάλατο χρονογράφημα, οι «Καιροί» της Τετράδης ένα παραγραφάκι με την παρατήρηση αυτό το λέγουν φοιτηται και πρώτος που υπογράφεται είναι ο κ. Φίλιππος Δραγούμης υιός του Πρωθυπουργού και ή «Έσπερινή» της Τετράδης που άφου δημοσιεύει άλάκαιρο το Καταστατικό προτείνει πως πρέπει να άποβληθούν από το Πανεπιστήμιο οι φοιτητές της Φιλολογίας που το υπογράφανε! Ν' άποβληθούν λοιπόν άφου έτσι θά σωθεί το Έθνος.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Α. Σταμ. στη Λευφία. Λάβημε τη συντρομή κ' εύχαριστούμε. Δέν έχεις δίκιο. Μίς έγραψες να ξαναρχίσουμε να στέλνουμε το φύλλο στις 27.10.09 κι από τότες σου στέλνεται ταχτικά.—κ. Σπ. Περ. στην Κέρκυρα. Το λάβαμε και σ' εύχαριστούμε. Θα δημοσιευτεί.—Στην Ε. Ε. Σχολείων στο Γοπέσι. Ευχαριστούμε για το γράμμα σας. Το φύλλο, όπως και πέρσι, θά σας στέλνεται και φέτος ταχτικά.—κ. Μ. Π. Σ' εύχαριστούμε για το γράμμα. Οι στίχοι δέν είναι άσκημοί, μα θέλουνε περσότερο δούλεμα. Δοχίμασε.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (με εικόνες του κ. Ν. Λύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (με εικόνες της Κας Σοφίας Λασκαρίδη).

Τυπώθηκε στη Λόντρα, σε διαλεχτό χαρτί και είναι καλλιτεχνικά δεμένο. Πουλιέται στο βιβλιοπωλείο της «Έστιας» δρ. 3,50.

ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Η „ΔΗΚΥΘΟΣ“

(Δραχμές 3)

Πουλιέται στα Βιβλιοπωλεία και στην κυρία

ΕΥΣΤΑΘΙΑ Δ. ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ

Πλατεία Κυριακού, Άθήνα